



**LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS EKONOMIKAS INSTITŪTS**

**Sabiedrība ar ierobežotu atbildību, reģ.nr. 40003324342**

Akadēmijas laukums 1, LV-1050, Rīga, Latvija; tel.7222830, fax/tel 7820608,

e-pasts: [economics@economics.lv](mailto:economics@economics.lv)

**Koncepcijas projekta**  
**“Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles**  
**pilnveidošanu”**  
**ekonomiskais novērtējums**

**Atskaite**  
**par līguma izpildi**

Izpildītāja: **Dr. ekon. Raita Karnīte**

Rīgā,  
2005. gada 1. martā

**Saturs**

Ievads .....	2
1. Metodiskā pieeja koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” pasākumu ekonomiskā novērtējuma sagatavošanā .....	6
2. Koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” tiešais ekonomiskais efekts .....	9
3. Ar koncepcijas ieviešanu saistītās izmaksas .....	15
4. Koncepcijā paredzēto pasākumu ekonomiskā efekta novērtējums.....	25
Kopsavilkums .....	47
Pielikums .....	50

## Ievads

Atbilstoši līgumam, kas 2005. gada 15. februārī noslēgts starp Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūtu un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūtam kā izpildītājam bija jāveic koncepcijas projekta “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” izpēti, ar nolūku izvērtēt koncepcijas projektā paredzēto pasākumu ieviešanas pozitīvo ekonomisko efektu atsevišķi katram koncepcijas risinājuma variantam.

Darba gaitā izpētīti šādi dokumenti:

- Koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” projekts (informatīvā daļa un kopsavilkums),
- VID sagatavotā Papildus informācija par iespējamām izmaksām, ieviešot “Koncepciju par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu”,
- LR Finanšu ministrijas, Valsts kancelejas, LR Tieslietu ministrijas, LR Iekšlietu ministrijas, LR Veselības ministrijas, LR Ekonomikas ministrijas, LR Prokuratūras, LR Bērnu un ģimenes lietu ministrijas, Nacionālās Trīspusējās sadarbības padomes, Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta, LR Vides ministrijas atzinumi par koncepciju.

Koncepcijas projekts “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu”, ko sagatavojis Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) ir iesniegts Ministru Kabinētā izskatīšanai.

Pašlaik fizisko personu ienākumu pārbaudei VID rīcībā ir informācija, kura iegūta no:

- iedzīvotāju ienākuma nodokļa deklarācijām,
- valsts amatpersonu deklarācijām,
- ziņojumiem par sociālā nodokļa maksājumiem,
- darba devēja paziņojumiem par darba algu,
- datiem, kuru VID iegūst no citu institūciju datu bāzēm.

Fizisko personu ienākumu pārbaude notiek izlases kārtībā vai atsevišķām personām, par kuru ienākumu un izdevumu atbilstību un atbilstoši – nodokļu nomaksu, ir radušās šaubas vai, ja pārbaude nepieciešama kādiem citiem mērķiem. Augstāk minētajos informācijas avotos atrodama galvenokārt informācija par ienākumiem, kas saistīti ar nodokļiem, tā nedod pilnu informāciju par iedzīvotāju ienākumiem un izdevumiem. Latvijā līdz šim nav izveidota sistēma iedzīvotāju ienākumu un izdevumu salīdzināšanai.

Koncepcijā “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” nosauktas šādas **galvenās problēmas**:

- VID nav tiesību pārbaudīt un piemērot papildus nodokļu uzrēķinu par periodu, kas uzrādīts kā ienākumu ieguves laiks pirms trim gadiem (saskaņā ar likumu “Par nodokļiem un nodevām” un likumu “Par iedzīvotāju ienākumu nodokli” uzlikt soda naudu un papildus aprēķināt nodokļus var tikai trīs gadu laikā pēc likumā noteiktā nodokļu maksāšanas termiņa beigām),
- fiziskām personām ir iespēja par savu īpašumu izcelsmes avotu norādīt ienākumus, kas gūti iepriekš (vismaz pirms trim gadiem),

- fiziskām personām ir iespējams par īpašumu izcelsmes avotu norādīt ienākumus, kas gūti nepārbaudāmos darījumos ar fiziskajām personām, kuras nav deklarējušas savus ienākumus vai nav Latvijas rezidenti,
- ir iespējams legalizēt nelikumīgi gūtos ienākumus, to reģistrēšanai izmantojot citu fizisko personu (radnieku, laulāto u.c.) identitātes datus,
- normatīvie akti neparedz personai pienākumu pierādīt skaidrās naudas uzkrājumu esamību (VID nav iespējams pārliecināties, vai deklarētā skaidrā nauda tiešām pastāv),
- saskaņā ar likumu gada ienākumu deklarācija jāiesniedz tiem nodokļu maksātājiem, kuru ar nodokli neapliekamo ienākumu kopējā summa pārsniedz četrkārtotu taksācijas gadam noteikto neapliekamā minimuma apmēru,
- ievērojama iedzīvotāju daļa šo pienākumu ignorē,
- soda sankcijas par šādu pārkāpumu ir mazsvarīgas (sods 20 LVL),
- fiziskas personas, iesniedzot gada ienākumu deklarācijas un papildu deklarācijas, var norādīt lielus skaidras vai bezskaidrās naudas uzkrājumus un mantiskās vērtības, skaidrojot, ka tās iegūtas pirms vairākiem gadiem,
- VID rīcībā nav pilnīga informācija par personas gada laikā gūtajiem neapliekamajiem ienākumiem,
- nepietiekoši stingra atbildība par nepatiesas informācijas norādīšanu valsts amatpersonu deklarācijā, ir neatbilstība starp valsts amatpersonas deklarāciju un papildu deklarāciju (likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 22. pants) – par nepatiesas informācijas sniegšanu valsts amatpersonas var saukt pie atbildības četru mēnešu laikā no pārkāpuma atklāšanas dienas, ja nav pagājis viens gads no pārkāpuma izdarīšanas dienas (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, 37. panta 4. daļa), sods 50-250 LVL,
- problēmas fizisko personu ienākumu kontrolē apgrūtina valsts amatpersonu ienākumu kontroli,
- apgrūtinātas iespējas izmeklēt noziedzīgus darījumus, kas saistīti ar pretlikumīgi iegūtu līdzekļu uzkrāšanos.

Kopš 1995. gada pakāpeniski ieviesta valsts amatpersonu ienākumu deklarēšanas sistēma. Pašlaik VID gadā pārbauda līdz 200 tūkstošus fizisko personu deklarācijas.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs uzskata, ka, lai uzlabotu fizisko personu ienākumu gūšanas kontroli, nepieciešams:

- paplašināt personu loku, kurām noteikts pienākums deklarēt ienākumus un mantisko stāvokli, paplašināt deklarējamās informācijas apjomu,
- paplašināt kontrolējamo institūciju kompetenci kontroles procesā un to precīzi nodalīt, novēršot funkciju dublēšanos un nodrošinot kontrolējošās institūcijas ar atbilstošiem resursiem,
- uzlabot sankciju mehānismu par pārkāpumiem deklarēšanā,
- informēt personas par deklarēšanas pienākuma izpildes nepieciešamību.

Koncepcijas izstrādātāji uzskata, ka, ja netiks risinātas fizisko personu ienākumu kontroles problēmas, tad:

- netiks novērstas iespējas nelikumīgi iegūt līdzekļus un tos legalizēt noziedzīgā veidā (ar koruptīvām darbībām),
- pretlikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana joprojām būs iespējama, izmantojot fiziskās personas,
- korupcijas, kontrabandas un citās lietās joprojām būs problemātiska noziedzīgi iegūto līdzekļu identificēšana un konfiskācija,
- prognozējams, ka nesamazināsies ēnu ekonomikas īpatsvars.

## 1. Metodiskā pieeja koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” pasākumu ekonomiskā novērtējuma sagatavošanā

Pieņemts, ka Koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” ieviešanas rezultātā tiks uzlabota fizisko personu ienākumu kontrole, un tas dos ekonomiskos labumus:

- tiešu ekonomisku labumu - iespēju uzlabot nodokļu iekasēšanu,
- netiešu ekonomisku labumu, kas izriet no tā, ka koncepcijas ieviešana sekmēs ekonomiskās vides sakārtošanu saistībā ar:
  - iespēju ierobežot koruptīvās darbības valsts un pašvaldību institūcijās,
  - iespēju iegūt vairāk noderīgas informācijas valsts ekonomiskās attīstības novērošanai: precīzāku informāciju par iedzīvotāju ienākumiem un labklājību, skaidras naudas kustību valsts iekšienē, skaidras naudas kustību pāri robežām un citus,
  - iespēju uzlabot valsts iekšējo un ārējo drošību, iegūstot informāciju par naudas un materiālo vērtību uzkrāšanos atsevišķu privātpersonu rokās, nelikumīgo darījumu apjomiem un veidiem, iespējamiem kontrabandas, narkotiku un ieroču tirdzniecību gadījumiem un shēmām,
- iedzīvotāju ienākumu kontroles sistēmas pastāvēšana, kas liecina par kārtības un kontroles klātbūtni valstī, uzlabos Latvijas tēlu pasaulē,
- tā kā koncepcijas ieviešana ir saistīta ar darbinieku skaita palielināšanu, un ienākumu gūšanas kontroles procesu ir iespējams decentralizēt, tiek radīts pozitīvs nodarbinātības un reģionālās attīstības efekts.

Tātad koncepcijas ieviešana dos tiešu un netiešu efektu, no kuriem tiešā efekta lielums ir atkarīgs no nodokļu neiekasēšanas pakāpes un ir izrēķināms skaitļos, bet netiešā efekta lielums nav skaitliski novērtējams. Piemēram, ieguvums no precīzi orientētas un taupīgas, bet efektīvas sociālās politikas, kas iespējama, ja ir zināma informācija par patieso labklājību konkrētās iedzīvotāju grupās, var dot miljonus latu mērāmu netiešo ieguvumu. Korupcijas samazināšana ir atzīts ekonomiskās attīstības un taisnīgas ekonomiskās darbības rezultāta sadales priekšnosacījums.

Latviju pasaulē uztver kā valsti, kurā korupcija ir izplatīta parādība - par to liecina zems korupcijas uztveres indekss. Valdības pievēršanās fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles uzlabošanai no vienas puses liecinātu par vēlmi ierobežot korupcijas izplatību valstī, no otras - atturētu no nodoma veikt nelikumīgas darbības Latvijas teritorijā gan vietējos iedzīvotājus, gan ārzemniekus, rosinātu interesi par Latviju kā labu starptautiskās ekonomiskās sadarbības partneri.

Patiesa informācija par skaidras naudas plūsmām sekmēs precīzāku makroekonomiskās situācijas novērtējumu.

Lai noteiktu koncepcijas ieviešanas tiešo ieguvumu un katra pasākuma īstenošanas ekonomisko ieguvumu, vispirms jānovērtē **ieguvuma potenciāls**. Citiem vārdiem, tiešām un netiešām metodēm jānoskaidro slēpto ienākumu apmēru un avotus. Novērtējuma metodika un iegūtie rezultāti sniegti 2. sadaļā.

No otras puses, jānovērtē **ar koncepcijas ieviešanu saistītās izmaksas**. Izmaksas procesam kopumā novērtētas procedūru aspektā 3. sadaļā.

Visbeidzot, jānovērtē **katra ieteiktā pasākuma ekonomiskais ieguvums un ar tā īstenošanu saistītās izmaksas**, jānosaka katra pasākuma ieviešanas lietderība, tam veltīta 4. sadaļa.

Koncepcijas ieviešanas ekonomiskais ieguvums un tās darbības efektivitāte pirmkārt būs atkarīgi no tā, kāda sistēma tiks izveidota un kā tā atbildīs koncepcijas ieviešanas mērķim.

Koncepcijas autori koncepcijas ieviešanas mērķi definējuši aprakstoši – kā nepieciešamo pasākumu kompleksu. Pēc būtības koncepcijas mērķis ir **iegūt** iespējami plašu un precīzu informāciju par iedzīvotāju ienākumiem un izdevumiem un **samērot ienākumus ar izdevumiem ilgtermiņa skatījumā**, lai atklātu nezināmos (ne vienmēr nelikumīgi iegūtos) iedzīvotāju ienākumus un novērtētu tos nodokļu nomaksāšanas un korupcijas atklāšanas aspektos. Sekojot plašākam - tautsaimnieciskās nozīmes mērķim, ir jāiegūst iedzīvotāju ienākumu – izdevumu informācijas masīvs, kuru var lietot visāda veida novērojumiem un aprēķiniem, kas nepieciešami, veidojot tautsaimniecības attīstības, sociālās un valsts iekšējās un ārējās politikas.

Koncepcijas ieviešana iespējama vairākos variantos.

**Pirmais.** Tiek ieviestas fiziski eksistējošas deklarācijas, kas satur visu nepieciešamo informāciju par fizisko personu ienākumiem un izdevumiem. Fiziskās personas aizpilda deklarācijas un pēc tam tās tiek salīdzinātas ar zināmo informāciju no valsts reģistriem.

**Otrais.** Tiek ieviestas fiziski eksistējošas deklarācijas, kas paredzētas fiziskām personām aizpildīšanai, bet pirms nodošanas fiziskām personām, tās tiek aizpildītas, izmantojot zināmo informāciju no valsts reģistriem. Šāds variants ir lietots par pamatu koncepcijas ieviešanas un īstenošanas izmaksu aprēķinam, kas veikts šī pētījuma ietvaros.

**Trešais.** Tiek ieviestas virtuālās (elektroniskās) personkodētas deklarācijas un elektroniska fizisko personu ienākumu-izdevumu kontroles sistēma. Virtuālās deklarācijas aizpilda elektroniski valsts dienestos, izmantojot zināmo informāciju no valsts reģistriem, un pārbauda vai papildina fiziskās personas (iedzīvotāji) elektroniski no sev pieejamiem datoriem, pašvaldībās vai sabiedriskās vietās pieejamiem datoriem, vai ar VID darbinieku palīdzību VID nodaļās. Lai iedzīvotāji spētu pārbaudīt un papildināt savas jau aizpildītās deklarācijas, deklarācijas formu un aizpildīšanas prasības iedzīvotājiem paziņo masu plašsaziņas līdzekļos vai, nodrošinot nepieciešamās instrukcijas elektroniski. Deklarācijā iekļauto ienākumu gūšanas kontroles mērķiem nepieciešamo informāciju iedzīvotāji sniedz, vai nu labojot un papildinot valsts institūciju aizpildīto deklarāciju, vai arī sniedzot informāciju darījumu vai procesu norises laikā tā, lai virtuālās deklarācijas sagatavošanas brīdī tā atrastos attiecīgajā reģistrā.

Neatkarīgi no varianta izvēles, fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošana nav iedomājama bez speciāli šim mērķim paredzētas informācijas un analīzes sistēmas izveidošanas. Šai sistēmai jābūt iespējami automatizētai, lai samazinātu darba izmaksas, un pilnīgai, lai to varētu izmantot dažādiem mērķiem. Jo augstāka būs izveidotās sistēmas automatizācijas pakāpe, jo mazākas būs darba izmaksas, jo lielākas būs tās izmantošanas iespējas, jo lētāka (salīdzinot ar tās darbības rezultātā iegūto tiešo un netiešo ekonomisko labumu) būs sistēma. Jāpiezīmē, ka līdzšinējos koncepcijas ieviešanas izmaksu aprēķinos koncepcijas ieviešanu saista ar

darba vietu palielināšanos par vairākiem simtiem (līdz tūkstošiem vispārējas deklarēšanās variantā) darbinieku. Lielas izmaksas paredzētas arī deklarāciju glabāšanai.

Fizisko personu ienākumu-izdevumu kontroles informācijas sistēmu **ir jāveido kā sociāli ekonomiskās programmas eLatvija apakšprogrammas e-Pārvalde sastāvdaļa, un jāfinansē no programmas ieviešanai pieejamā finansējuma** (ieskaitot ES finansējumu un jo īpaši to).

Reiz izveidotai, sistēmai jāsniedz iespējami plašāku un pilnīgāku informāciju, jānodrošina tās vairākkārtīga un daudzfunkcionāla izmantošana – tikai tad atmaksājas tās izveidošana. Tas nozīmē, ka kontroles sistēmai **ir jāaptver visus ienākumu guvējus**. Citiem vārdiem, **atbalstāms ir koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” otrais variants mūsdienu tehniskām iespējām atbilstošā augsti automatizētā izpildījumā.**

Orientējoties tikai uz fizisko personu ienākumu gūšanas kontroli personām ar augstiem ienākumiem:

1) iegūtā informācija un novērtējumi nebūs pilnīgi, tāpēc samazināsies koncepcijas ieviešanas netiešais efekts, tai skaitā informācijas iegūšana sociālās, ekonomiskās un valsts iekšējās un ārējās politikas veidošanai, koncepcijas mērķi būs tikai daļēji sasniegti un tās ieviešanas pozitīvā ietekme noteikti mazāka,

2) nav pierādīts, ka pārkāpumi notiek tikai fizisko personu ar augstiem ienākumiem kopā un ka to nodarītais kaitējums ir vislielākais,

3) nav pierādījumu, ka summārā pārkāpumu ietekme (apjoms) fizisko personu kopā ar maziem ienākumiem nav tikpat nozīmīga, kā fizisko personu kopā ar augstiem ienākumiem,

4) ieviešot daļēju deklarēšanos joprojām būs iespējams attaisnojumam atsaukties uz darījumiem ar citām personām,

5) pastiprinātas kontroles vēršana pret kādu atsevišķu fizisko personu kopu un papildus pienākumu uzlikšana bez pierādījuma par tās īpašo kaitējumu vai nodarījumu ir diskriminējoša pēc būtības un formas.

Koncepcijā paredzēts, un tas ir loģiski, izmantot fizisko personu ienākumu noteikšanai esošos reģistrus un informācijas sistēmas. Izveidojot iedzīvotāju ieņēmumu kontroles sistēmu uz esošo sistēmu pamata, jāreķinās, ka tiks reproducētas esošo sistēmu kļūdas. Arī šajā aspektā ir lietderīgi sasaistīt sistēmas vienotā sistēmā, kas datu savstarpējās salīdzināšanas rezultātā ļaus atklāt esošo sistēmu nepilnības un iekšējās nesaskaņas, dodot papildus ekonomisko efektu.

Piemēram, valsts institūcijās reģistrētie dati par iedzīvotāju ienākumiem un labklājību izskatās nepilnīgi, jo:

- oficiāli uzrādītie ieņēmumi no algotā darba (darba algu statistika) ir ļoti zemi, salīdzinot ar vizuālo iedzīvotāju labklājības novērtējumu un valstī veikto darījumu intensitāti nekustamo īpašumu un ilgtermiņa māsaimniecības preču un transporta līdzekļu tirgos,
- māsaimniecību budžetu analīze, kas varētu papildināt algu statistiku aptver mazu iedzīvotāju daļu (tikai 0.4%) un iepriekš minētajā salīdzinājumā arī izskatās pārāk pieticīgi.



Iedzīvotāju patēriņa vizuālais novērtējums neapšaubāmi ir subjektīvs vērtējums un nav derīgs secinājumiem par patieso iedzīvotāju labklājības līmeni, sociālās noslāņošanās raksturu un sociālo politiku. Precīzāki personificēti salīdzinājumi nav pieejami, bet tos var iegūt, ieviešot piedāvāto koncepciju.

Šajā atskaitē pieņemts, ka fizisko personu ienākumu gūšanas kontrolei tiek izveidota elektroniska sistēma sociāli ekonomiskās programmas eLatvija apakšprogrammas e-Pārvalde ietvaros. Izmaksas aprēķinātas visiem koncepcijas variantiem un salīdzinātas ar iepriekš veiktiem aprēķiniem (KNAB un VID).

## **2. Koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” tiešais ekonomiskais efekts**

Koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” tiešais ekonomiskais efekts novērtēts pēc fizisko personu papildus (neatklāto) ienākumu potenciālā apjoma.

Iespējamā papildus iegūtā ienākuma potenciālais apjoms noteikts, salīdzinot iespējamos fizisko personu ienākumus un izdevumus. Salīdzināšanai izmantota oficiālā statistika un autora novērtējumi. Visi aprēķini veikti makrolīmenī (kopā valstī).

Fizisko personu ienākumi aprēķināti divos laika periodos un izmantojot divus datu avotus – kā iespējamo ienākumu summējums 2004. gada III ceturksnī (1. variants, 1. tabula) un, izmantojot mājsaimniecību budžetu datus 2003. gadam (2. variants, 2. tabula). Ne viens ne otrs aprēķins nav uzskatāms par pilnīgi precīzu, jo pirmajā variantā ir lietoti autora pieņēmumi, bet otrajā izlases kopas dati ir mehāniski attiecināti uz visu kopu. Mājsaimniecības budžetu apsekojumā apsektas 3631 mājsaimniecības, vidējā mājsaimniecība ir 2.58 cilvēki, tātad kopā apsektas 9368 personas, Latvijas iedzīvotāju skaits 2003. gadā bija 2331.5 tūkstoši, tātad apsekojums ir skāris 0.4% iedzīvotāju.

Fizisko personu izdevumi (tēriņš) novērtēts kā iekšzemes kopprodukta (IKP) izlietojuma daļa – mājsaimniecību un bezpeļņas organizāciju, kas apkalpo mājsaimniecības, galapatēriņa izdevumi atbilstošajā laika periodā.

Visi aprēķini veikti, izmantojot pieņēmumus un statistiskos datus. Kopējie ienākumi aprēķināti, summējot **augstākos iespējamos ienākumus** no dažādiem avotiem.

### **1. variants (1. tabula)**

Aprēķinā lietoti šādi **datu avoti un pieņēmumi**.

Neto darba alga strādājošiem - izmantoti CSP dati, Latvijas Statistikas ikmēneša biļetens, 11(126) 2004, 10-12 lpp.

Neto darba algas rādītājs salīdzināts ar ienākuma nodokļu rādītāju, lai pārbaudītu, vai tas nav nepamatoti pazemināts. Iedzīvotāju ienākumu nodoklis aprēķināts 2003. gadam izmantojot statistisko datu avotu, kas lietots darba algu aprēķinā 2004. gada III ceturksnim, kā vidējā bruto alga 2003. gadā (192 Ls) mīnus sociālais maksājums (192\*0.09) mīnus neapliekamais minimums (21 Ls) reizināts ar strādājošo skaitu 2003. gadā (1007 tūkstoši) reizināts ar nodokļu likmi (0.25%) (aprēķins vienam mēnesim). Konstatēts, ka šādi no aprēķinā lietotā darba algas rādītāja bruto izteiksmē aprēķināta iedzīvotāju ienākumu nodokļa kopsomma ir par 26% lielāka nekā iekasētā nodokļa kopsomma pēc valsts budžeta statistikas datiem. Tātad ieņēmumi no darba algas ieņēmumu aprēķinā nav nepamatoti pazemināti. Nodokļu aprēķins ir aptuvens un nav

1. tabula

## Tērēšanai pieejamie naudas līdzekļi (aprēķins par 2004. gada III ceturksni)

	Fizisko personu ienākumu avoti	Cilvēki tūkst.	Vidēji saņem, Ls		Kopā, tūkst Ls	
			Mēnesī, Ls	Ceturksnī, Ls	Ceturksnī, tūkst Ls	% no kopā
1.	Neto darba samaksa nodarbinātiem	1029.7	151	453	466454.10	61.0
2.	Ienākumi no privātprakses, uzņēmējdarbības	57.7	300	900	51930.00	6.8
3.	Ienākumi no zemnieku saimniecībās ražotiem produktiem	60.4	116	348	21019.20	2.7
4.	Citi ienākumi no uzņēmējdarbības, pašnodarbinātības					0.0
5.	Pensija (visa veida)	593.6	70.69	212.07	125884.75	16.5
6.	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izmaksātais pabalsts	259	30	30	7770.00	1.0
7.	Stipendijas	35	8	24	840.00	0.1
8.	Pašvaldības sociālās palīdzības pabalsts			0	0.00	0.0
9.	Alimenti	8.6	100	300	2580.00	0.3
10.	Atbalsts naudā vai citā veidā no radiem, draugiem vai ģimenes locekļiem	490.9		0	0.00	0.0
11.	Ietaupījumi, uzkrājumi	27.2	20	60	1632.00	0.2
12.	Citi iztikas avoti	35.1	20	60	2106.00	0.3
<b>13.</b>	<b>KOPĀ (1.-12.)</b>				<b>680216.05</b>	<b>88.9</b>
14.	Ienākumi no īpašuma un rentes					0.0
15.	Ienākumi no vietējā kapitāla uzņēmējdarbībā	2096.72			7118.36	0.9
16.	Ienākumi no noguldījumiem bankās	410340			4821.50	0.6
<b>17.</b>	<b>Kopā ienākumi no īpašuma (14.-16.)</b>				<b>11939.86</b>	<b>1.6</b>
<b>18.</b>	<b>KOPĀ IENĀKUMI NO DARBA UN ĪPAŠUMA (13.+17.)</b>				<b>692155.91</b>	<b>90.5</b>
19.	Kredīti (33% no izsniegtiem kredītiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem)	1195.88			1233.21	0.2
20.	Dzīvokļu pārdošana, 1/4 no 2002				16200.00	2.1
21.	Iebraucēju tēriņš Latvijā	1103.7			55400.00	7.2
<b>22.</b>	<b>PAVISAM KOPĀ, MLN LS (18.-21.)</b>				<b>764.99</b>	<b>100.0</b>
23.	Privātais patēriņš IKP, mln. Ls				1203.11	
24.	Starpība starp privāto patēriņu IKP un tēriņa avotiem, mln Ls				<b>438.12</b>	
<b>25.</b>	<b>Procentos no privātā patēriņa IKP</b>				<b>36.42</b>	
26.	Iedzīvotāju ienākumu nodoklis (aprēķinātais potenciālais)				464388.12	
27.	Samaksātais iedzīvotāju ienākumu nodoklis 2003 gadā (statistikas dati)				367139.00	
28.	Aprēķinātais potenciālais mīnus samaksātie nodokļi				97249.12	
29.	Pārsniegums % no iekasētiem nodokļiem				26.49	

lietojams par pamatu nodokļu iekasēšanas novērtējumam (nav ņemti vērā iespējamie atvieglojumi un ar nodokli neapliekamie darba ieņēmumi).

Ienākumi no privātprakses, uzņēmējdarbības: personu skaits no Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji, 3, 2004, 13. lpp. (no iedzīvotājiem vecumā 15-74 gadi), ieņēmums mēnesī – autora novērtējums.

Ienākumi no zemnieku saimniecībās ražotiem produktiem: personu skaits – turpat, ieņēmums mēnesī – Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 12 (127) 2004, 53. lpp., neto darba alga lauksaimniecībā (ienākums var būt lielāks, bet par to nav datu).

Pensija (visa veida): pensionāru skaits (perioda beigās) un sociālās nodrošināšanas iestāžu uzskaitē esošiem pensionāriem ikmēneša izmaksāto vecuma pensiju vidējais apmērs no Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 12 (127) 2004, 54. lpp.

Sociālo pabalstu saņēmēju skaits no Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji, 3, 2004, 13. lpp. (no iedzīvotājiem vecumā 15-74 gadi), pabalsta apjoms no Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 12 (127) 2004, 54. lpp. (aprēķinā iekļauts kā vienreizējs ieņēmums).

Konstatēta nesaskaņa datos starp abiem avotiem: Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 12 (127) 2004, 53. lpp. uzrāda (bez vecuma ierobežojuma) 593.6 tūkst personas kā pensionārus un 15.7 tūkst personas kā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējus, bet izdevumā Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji par to pašu periodu ziņots, ka 437.7 personu vecumā 15-74 gadi ienākumu avots ir visa veida pensijas, un 259 tūkstošiem personu – valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izmaksātais pabalsts. Aprēķinā izmantoti lielākie skaitļi.

Stipendijas: saņēmēju skaits no Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji, 3, 2004, 13. lpp. (no iedzīvotājiem vecumā 15-74 gadi), stipendijas lielums – autora novērtējums.

Alimentu saņēmēju skaits no Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji, 3, 2004, 13. lpp. (no iedzīvotājiem vecumā 15-74 gadi), alimentu lielums – autora novērtējums.

Atbalsts (naudā vai citā veidā) no radiem, draugiem vai ģimenes locekļiem nav izvērsti, jo tas ir ieņēmums kādā citā ieņēmumu kategorijā.

Ietaupījumi, uzkrājumi – personu skaits no Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji, 3, 2004, 13. lpp. (no iedzīvotājiem vecumā 15-74 gadi), izlietojums mēnesī – autora novērtējums.

Citi iztikas avoti – personu skaits no Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji, 3, 2004, 13. lpp. (no iedzīvotājiem vecumā 15-74 gadi), apjoms – autora novērtējums.

Pēc šāda aprēķina, fizisko personu ienākumi no darba, mācībām un sociālās drošības sistēmas 2004. gada III ceturksnī novērtēti kā 680.2 miljoni latu.

Ienākumi no īpašuma un rentes datu trūkuma dēļ nav novērtēti.

Ienākumi no vietējā kapitāla uzņēmējdarbībā novērtēti pēc CSP datu avota Uzņēmējdarbības finansiālie pamatrādītāji 2002. gadā, 12. lpp., 1% no rezidentu pašu kapitāla (1. ailē, miljonos latu) privātā sektorā (privātam sektoram pieder 97% no visa pamatkapitāla) gadā, pēc pieņēmuma, ka ienākums no kapitāla ir līdzvērtīgs ilgtermiņa noguldījumam bankās, tas ir 5.4% 2002. gadā, no tā 4% lieto investīcijām un uzkrāšanai un 1.4% īpašnieks lieto patēriņam. Kapitāls novērtēts kā akciju vai daļu kapitāls uzņēmējdarbībā uz 01.01.2003 (novērtējums var būt paaugstināts).

Ienākumus no kapitāla var novērtēt arī, izmantojot peļņas rādītāju – pēc empīriskā novērtējuma, ka patēriņam tiek izlietoti 20% no iegūtās peļņas. 2002. gadā uzņēmumu

peļņa pēc nodokļiem bija 226.4 miljoni latu, no tā 97%, tas ir, 219.6 miljoni latu ir privātā kapitāla peļņa, ceturkšņa vērtējumā tā būtu 54.9 miljoni latu, no tā 20% ir 11.0 miljoni latu. Peļņas attiecība pret pamatkapitālu 2002. gadā bija ir 7.8%. Šis novērtējums ir augstāks, bet ietver arī kapitāla īpašnieku – ārvalstnieku gūto peļņu, kas var būt izlietota patēriņam ārpus Latvijas.

Ienākumi no noguldījumiem bankās novērtēti pēc pieņēmuma, ka iedzīvotāju daļa veido 30% no kopējā noguldījumu apjoma (Latvijas Bankas dati). Datu avots – Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 11(126) 2004, 41. lpp., ienākums no noguldījumiem ir 4.7% gadā.

Pēc aprēķinā lietotā novērtējuma, fizisko personu ienākumi no īpašuma varētu būt apmēram 11.9 miljoni latu, vai kopā ar darba ienākumiem – 692.16 miljoni latu. Tas ir tikai 57.5% no statistikā uzrādītā IKP izlietojuma privātam patēriņam.

Fizisko personu rīcībā vēl ir aizņēmumi bankās. Pēc Latvijas bankas aplēsēm, privātpersonu kontos ir apmēram trešdaļa visu aizņēmumu. Šajā aprēķinā pieņemts, ka tie visi tiek izlietoti patēriņam (paaugstināts novērtējums).

Vēl ir pieejama informācija par dzīvokļu pārdošanu 2002. gadā (vēlākos gados dati nav pieejami, ir zināma pārdošanas cena, bet nav zināma pārdoto dzīvokļu platība). Datu avots: Latvijas statistikas gadagrāmata, 2003, 83. lpp. Ceturkšņa novērtējums ir ¼ no uzrādītās gada darījumu summas (gadā 64.8 miljoni latu). Šis novērtējums var būt pazemināts, jo dzīvokļu pārdošanas cenas 2004. gadā ir augstākas, bet nav pierādījumu, ka visa iegūtā summa ir izlietota patēriņam.

Iebraucēju tēriņš Latvijā novērtēts pēc tūrisma statistikas datiem, avots: Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 12 (127) 2004, 93. lpp. (1. aile – tūristu skaits).

Šādi aprēķināti, kopējie patēriņa izdevumi novērtēti kā 764.99 miljoni latu.

IKP skaitļi atrodami CSP izdevumos: Latvijas statistikas gadagrāmata 2004, 13. lpp. (2003. gads), un Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 12 (127) 2004. 30. lpp. (2004 QIII).

1. variantā statistiski aprakstītie iedzīvotāju ienākumi līdzinās 63.58% no IKP uzrādītā privātā patēriņa 2003. gada III ceturksnī. **Neizskaidrotā daļa ir 36.42% jeb 438 miljoni latu.** Šajā summā varētu ietilpt ienākumi no kustamā īpašuma pārdošanas, zemes pārdošanas, iedzīvotāju ienākumi ārzemēs un citi, kas statistikā neatspoguļojas. Tomēr maz ticams, ka tie izskaidro visu konstatēto starpību. Bez tam, aprēķinā tika lietoti augstākie fizisko personu ienākumu novērtējumi, kas kompensē neuzskaitītos ieņēmumus.

## 2. variants (2. tabula)

Otrajā variantā izmantoti mājsaimniecību budžeta apsekojuma dati.

Datu avots: Ziņojums par mājsaimniecību budžetu pētījuma rezultātiem 2003. gadā, CSP, 2004. Aprēķins veikts 2003. gadam, precīzi izmantojot mājsaimniecību budžeta statistikā lietoto ienākumu klasifikāciju. Salīdzināšanai ar 1. variantu aprēķināti ceturkšņa rādītāji (mājsaimniecību budžetu statistikā uzrādīti izdevumi mēnesī) un gadā.

Tāpat kā iepriekšējā variantā, ieņēmumi no algotā darba samaksas ir salīdzināti ar iedzīvotāju ienākuma nodokli. Salīdzinājums liecina, ka aprēķinātie ieņēmumi no algotā darba nekādā ziņā nav pārāk zemi.

Šāda aprēķina rezultātā iegūtā fizisko personu ienākumu kopsumma veido 663,1 miljonus latu ceturksnī vai 2652.3 miljonus latu gadā, kas līdzinās 66.55% no IKP

statistikā uzrādītā personisko galapatēriņa izdevumu apjoma. Neizskaidrotā summa ir 333.3 miljoni latu ceturksnī vai 1333,2 miljoni latu gadā, kas veido 33.45% no IKP izlietojuma personiskiem galapatēriņa izdevumiem. 1. variantā starpība starp aprēķinātajiem fizisko personu ienākumiem un privāto patēriņu IKP izlietojumā ir lielāka, jo 1. variantā IKP pozīcija ir vairāk lielāka kā otrajā variantā nekā aprēķinātais patēriņš.

Abos variantos jāņem vērā, ka IKP skaitlis rāda mājsaimniecību un bezpeļņas organizāciju, kas apkalpo mājsaimniecības galapatēriņa izdevumus.

## 2. tabula

**Mājsaimniecību budžetu dati, 2003. gads, attiecinot uz visiem iedzīvotājiem (apsekotas 9368 personas)**

	Fizisko personu ienākumu avoti	Latvijas iedzīvotāju skaits	Ienākums uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī, Ls	Ienākums ceturksnī, tūkst.Ls	Ienākums gadā, tūkst.Ls
1.	Algotā darba samaksa	2331480	52.51	367278.04	1469112.18
2.	Ienākumi no uzņēmējdarbības, amatniecības, pašnodarbinātības		5.50	38469.42	153877.68
3.	Ienākums no lauksaimniecības		3.12	21822.65	87290.61
4.	Citi ienākumi no uzņēmējdarbības pašnodarbinātībā		0.07	489.61	1958.44
5.	Pensijas		16.78	117366.70	469466.81
6.	Citi transferti		6.87	48051.80	192207.21
7.	Citi ienākumi		0.47	3287.39	13149.55
8.	Ienākumi no īpašuma un rentes		1.56	10911.33	43645.31
9.	<b>KOPĀ (1.-8.)</b>		<b>86.88</b>	<b>607676.94</b>	<b>2430707.79</b>
10.	Iebraucēju tēriņš Latvijā			55400.00	221600.00
11.	<b>KOPĀ (9.-10.)</b>			<b>663076.94</b>	<b>2652307.79</b>
12.	Privātais patēriņš IKP, mln. Ls			996.375	3985.50
13.	Starpība starp privāto patēriņu IPK un tēriņa avotiem, mln Ls			<b>333.30</b>	1333.19
14.	<b>PROCENTOS NO PRIVĀTĀ PATĒRIŅA IKP</b>			<b>33.45</b>	<b>33.45</b>
15.	Iedzīvotāju ienākumu nodoklis (aprēķinātais potenciālais)				489704.06
16.	Samaksātais iedzīvotāju ienākumu nodoklis 2003 gadā (statistikas dati)				367139.00
17.	Aprēķinātais potenciālais mīnus samaksātie nodokļi				122565.06
18.	% no iekasētiem nodokļiem				33.38

Ienākumu izlietojumu citā veidā pierādīt neizdevās. Iespējamās tērēšanas vietas ir mazumtirdzniecība, sadzīves pakalpojumi – īre, īpašuma iegāde, izglītība, sports un atpūta, ceļojumi, īpašuma uzturēšana utt. Gandrīz par visām šīm sfērām ir statistiskie dati, tomēr galvenajās tērēšanas vietās – mazumtirdzniecībā un sabiedriskā ēdināšanā nav iespējams nodalīt fizisko personu pirkumus un organizāciju pirkumus.

Galveno izdevumu vietu un iespējamo tēriņu aprēķins uzrādīts 3. tabulā. Aprēķins ir nosacīts (mākslīgi nodalīts organizāciju patēriņš) un pagaidām nav izmantojams secinājumiem.

Aprēķinā lietoti **šādi informācijas avoti un pieņēmumi.**

Pieņemts, ka iedzīvotāju pirkumi veido trīs ceturtdaļas no mazumtirdzniecības apgrozījuma un trīs ceturtdaļas no sabiedriskās ēdināšanas apgrozījuma 2003. gadā. Mazumtirdzniecības apgrozījums un sabiedriskās ēdināšanas apgrozījuma dati 2003. gadam no Latvijas statistikas gadagrāmata, 2004, 205. lpp.

Latvijas iedzīvotāju izdevumi ārzemēs: izmantoti dati par izdevumiem ārzemēs 2004. III.cet. (Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 12 (127) 2004, 93, lpp.), fizisko personu izdevumi aprēķināti proporcionāli ceļotāju skaitam privātos mērķos, kas ir 71.4% no kopējā ceļotāju skaita.

3. tabula

**Fizisko personu ienākumu izlietošanas nosacīts aprēķins**

Izdevumi	Gadā, milj.Ls	Vienību skaits	Vienības izmaksas	Ceturksnī, milj.Ls
Mazumtirdzniecības apgrozījums (3/4 no 2003)	2068.28			517.07
Sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumi (3/4 no 2003)	109.95			27.49
Izdevumi ārzemēs (2004. III.cet), proporcionāli ceļotāju skaitam privātos mērķos = 71.4% no kopējā ceļotāju skaita	171.07			42.77
Iedzīvotāju kapitālieguldījumi dzīvokļu būvniecībā (2003)	37.40			9.35
Dzīvojamais fonds milj m <sup>2</sup> )	398.88	55.4	0.6	99.72
Nopirkti dzīvokļi (2/3 no pārdotiem 2002. gadā)	43.2			10.80
Vieglie automobiļi, tūkst. – pakalpojumi	58.40	486.68	10	14.60
Ārstu apmeklējumi 2003, tūkst	55.24	11047	5	13.81
Hospitalizēto gultdienas, 2003, tūkst	26.19	5237	5	6.55
Maksas studijas 2003, pers.	77.37	96712	800	19.34
Teātru apmeklējumi, tūkst	3.58	715	5	0.89
<b>Kopā</b>	<b>3049.55</b>			<b>762.39</b>

Iedzīvotāju kapitālieguldījumi dzīvokļu būvniecībā no Latvijas statistikas gadagrāmatas, 2004.

Izdevumi dzīvojamā fonda uzturēšanai (īre, utt) pēc pieņēmuma, ka viena kvadrātmetra izmaksas vidēji valstī ir 60 santīmi. Dzīvojamā fonda lielums no Latvijas Statistikas gadagrāmatas, 2004.

Fizisko personu izdevumi dzīvokļu iegādei aprēķināti pēc pieņēmuma, ka Latvijas iedzīvotāji nopērk 2/3 no pārdotajiem dzīvokļiem.

Pieņemts, ka vieglo automobiļu īpašnieki tērē automobiļu apkopei 10 Ls mēnesī, automobiļu skaits aprēķināts pēc pieņēmuma, ka no Latvijā reģistrētajiem automobiļiem 2003. gadā trīs ceturdaļas pieder privātpersonām.

Pārējie izdevumu posteņi aprēķināti, izmantojot Latvijas Statistikas gadagrāmatā, 2004, publicētos datus un pieņēmumus. Aprēķins ir izsekojams tabulā.

Šādi aprēķināti iespējamie izdevumi ir lielāki kā 2. tabulā aprēķinātie fizisko personu ienākumi 2003. gadā, bet, kā jau minēts, visos aprēķinos ir pārāk daudz pieņēmumu, lai izdarītu patiešām pamatotus secinājumus. Bez tam, aprēķinos nav precīzi ievērotas ienākumu un izdevumu ilgtermiņa attiecības (piemēram, ilgtermiņa lietošanas preces var iegādāties, izmantojot uzkrājumus (iepriekšējo periodu ieņēmumi), tekošos ienākumus vai kredītus (nākotnes ienākumi).

**Secinājums.** Fizisko personu ienākumu un izdevumu salīdzinājums liecina, ka vairāk kā trešdaļu fizisko personu izdevumu nevar izskaidrot ar viņu ienākumiem, kas liecina, ka fizisko personu ienākumi ir lielāki, nekā uzrāda statistika. Visticamāk, ka par šiem ienākumiem nav maksāti nodokļi. **Tā kā koncepcijas ieviešana varētu veicināt iedzīvotāju ienākumu gūšanas kontroli, tās ieviešanas potenciālais tiešais ekonomiskais efekts ir vairāki simti miljoni latu gadā neiekasētā iedzīvotāju ienākumu nodokļu veidā (vairāk kā 300 miljoni latu gadā, ja pieņem, ka lielākā daļa neizskaidroto fizisko personu ienākumu ir ienākumi no algota darba) un vēl vairāk neiekasētā sociālā nodokļa veidā (vairāk kā 320 miljoni latu).**

### 3. Ar koncepcijas ieviešanu saistītās izmaksas

Ar koncepcijas ieviešanu saistītās izmaksas ir atkarīgas no tā, kādā veidā iedzīvotāju ienākumu deklarēšana tiks ieviesta.

Izveidojot lielu automatizētu informācijas sistēmu programmas eLatvija apakšprogrammas e-Pārvalde ietvaros, iedzīvotāju ienākumu gūšanas kontroles koncepcijas ieviešanas izmaksas pirmajā gadā būs lielas, taču ikgadējās ekspluatācijas izmaksas samazināsies par izmaksām, kas saistītas ar informācijas sistēmas izveidošanu, jaunu darba vietu iekārtošanu un likumu un instrukciju sagatavošanu un pieņemšanu.

Ieviešot vienreizēju deklarēšanās principu un iekļaujot valsts amatpersonu deklarēšanas kopējā deklarēšanās procesā, izmaksas samazināsies par valsts amatpersonu deklarāciju apstrādes izmaksu daļu.

4. tabulā apkopoti līdz šim veiktie izmaksu aprēķinu rezultāti. Ar koncepciju ieviešanu saistītās izmaksas visiem koncepcijas variantiem gadījumam, ja tiek izveidota vienota informācijas sistēma, novērtētas, summējot procedūru izmaksas, un uzrādītas 5. - 7. tabulās. 8. tabulā sniegts visu izmaksu aprēķinu salīdzinājums.

Šī pētījuma ietvaros veiktajā aprēķinā paredzēts, ka koncepcijas 2. variantā deklarācijas iesniedz visi iedzīvotāji, kas vecāki par 15 gadiem. 2005. gadā Latvijā bija 1962045 šādas personas (75% no iedzīvotāju kopskaita). Aprēķinā lietots noapaļots skaits – 1962 tūkstoši deklarāciju.

VID veiktajos koncepcijas ieviešanas izmaksu aprēķinos deklarētāju skaitā iekļautas personas vecumā 18-65 gadi (kopā 1502911 personas). Attiecinot vispārējās deklarēšanas principu uz noteikta vecuma iedzīvotājiem, var samazināt apstrādājamo deklarāciju skaitu (par 23%), bet darba apjoms joprojām paliek tik liels, ka ir nepieciešams izveidot lielu informācijas sistēmu. Turklāt koncepcijā paredzētā pilnā

deklarēšanās, neskatoties uz lielām sistēmas izmantošanas un apkalpošanas izmaksām, nav panākta.

Koncepcijā piedāvātajā 3. variantā pēc VID datiem deklarējas ne mazāk kā 698363 fiziskas personas, tas ir, 11422 personas, kuru ieņēmumi pārsniedz 10 tūkstošus latu gadā plus 693952 fiziskas personas, kurām ir nekustams īpašums, kopā 705374 personas, mīnus 8213 personas, kurām ir gan darba ienākums, gan nekustamais īpašums plus 1202 personas, kuras deklarējušas ienākumus, lielākus par 10 tūkstošiem latu gadā un nav darba ņēmējas. Deklarētāju skaits varētu būt pat lielāks, jo jādeklarē arī transportlīdzekļi (ja pieņem, ka jādeklarē visi, ne tikai ārvalstīs reģistrēti transportlīdzekļi) un naudas uzkrājumi, kas pārsniedz 5000 Ls. Latvijā 2004. gada III ceturkšņa sākumā bija reģistrēti 676509 vieglie automobiļi (daļa pieder organizācijām).

Tas nozīmē, ka ir pilnīgi iespējams, ka, izpildot visus 3. varianta nosacījumus, deklarētāju skaits var iznākt, tik liels, ka skaita ekonomija izmaksu aspektā kļūst mazsvarīga.

Šī pētījuma ietvaros veiktā aprēķinā lietots noapaļots skaits - 698 tūkstoši deklarāciju.

Aprēķinā visos variantos pieņemts, ka valsts amatpersonu deklarācijas nepastāv un deklarēšanās ir vispārēja, bez izņēmumiem. Ja amatpersonu deklarācijas pastāv, izmaksas jāsamazina par amatpersonu deklarāciju apstrādes izmaksu daļu.

Par pamatu izmaksu noteikšanai izmantotas darba (izteiktas cilvēkmēnešos) vai materiālās izmaksas.

Visās tabulās summētas kopsummas var nesakrist ar tabulā uzdotajām kopsummām noapaļošanas dēļ, jo aprēķins veikts ar nenoapaļotiem skaitļiem.



4. tabula

**Koncepcijas ieviešanas un īstenošanas izmaksu aprēķinu apkopojums**

Izmaksu posteņi	KNAB sākotnējie aprēķini*			VID aprēķini		
	Izdevumi kopā, Ls	Strādājošo skaits (papildus)	Uz vienu strādājošo, Ls	Izdevumi kopā, Ls	Strādājošo skaits (papildus)	Uz vienu strādājošo, Ls
<b>1. variants (valsts institūciju darba uzlabošana)</b>						
<b>Pirmajā gadā</b>						
Darba alga un piemaksas	418860	150	233			
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	100903					
Darba vietas iekārtošana, sociālās garantijas u.c.	646239	150	4308			
Kopā darba izmaksas	1166002		648	3582071		
Valsts amatpersonu deklarācijas				2475917	218	946.45
Iedzīvotāju ienākumu nodokļu kontrole				1106154	95	970.31
Izglītošanas pasākumi valsts un pašvaldību institūciju darbiniekiem	5000					
Sabiedrības informēšanas pasākumi	3700					
Sistēmu pārveides izmaksas				709233		
Citi pasākumi	8700					
Kopā	1174702			4291304		
<b>Turpmākos gados</b>						
Darba alga un piemaksas	418860	150	233			
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	100903					
Darba vietas iekārtošana, sociālās garantijas utt	281489	150	1877			
Kopā darba izmaksas	801252		445	2356901		
Valsts amatpersonu deklarācijas				1619985	218	619.26
Iedzīvotāju ienākumu nodokļu kontrole				736916	95	646.41
Izglītošanas pasākumi valsts un pašvaldību darbiniekiem	5000					
Sabiedrības informēšanas pasākumi	3700					
Sistēmu pārveide un uzturēšana				4000		
Kopā	809952			2360901		
<b>2. Variants (vispārēja deklarēšana)</b>						
<b>Pirmajā gadā</b>						
VID darba uzlabošana (kā 1. variantā)	1174702			3528071	218	1348.7
Deklarāciju apstrāde (25 deklarācijas dienā)				10000000	1000	833.3
Darba izmaksas un darba vietas uzturēšana	2552003	300	8507	13528071	1218	925.6
Izglītošanas pasākumi valsts un pašvaldību darbiniekiem	5000					
Ikgadējo deklarāciju administrēšana (izgatavošana, nosūtīšana, glabāšana)	2155830					
Datu bāzes izveidošana	157000			3782813		
Sabiedrības informēšana	6000					
Citi nenosaukti pasākumi	812952					
Kopā 2. variantam	5688785			13782813		

Izmaksu posteņi	KNAB sākotnējie aprēķini*			VID aprēķini		
	Izdevumi kopā, Ls	Strādājošo skaits (papildus)	Uz vienu strādājošo, Ls	Izdevumi kopā, Ls	Strādājošo skaits (papildus)	Uz vienu strādājošo, Ls
<b>Turpmākos gados</b>						
VID darba uzlabošana	809952			2354901	218	
Deklarāciju apstrāde (25 dekl. dienā)				6700000	1000	558.3
Darba izmaksas un darba vietas uzturēšana	1602503	300	5342	9054901	1218	619.5
Izglītošanas pasākumi valsts un pašvaldību darbiniekiem	5000					
Ikgadējo deklarāciju administrēšana (izgatavošana, nosūtīšana, glabāšana)	2155830					
Informācijas sistēmas uzturēšana un deklarāciju glabāšana				38000		
Sabiedrības informēšana	6000					
Citi nenosaukti pasākumi	3000					
Kopā 2. variantam	3772333			6738000		
Pavisam kopā	4582285			9092901		
<b>3. Variants (daļēja deklarēšana)</b>						
<b>Pirmajā gadā</b>						
VID darba uzlabošana (kā 1. variantā)	1174702			3582071	218	1369.3
Deklarāciju apstrāde (25 dekl. dienā)				4726725	465	847.1
Darba izmaksas un darba vietas uzturēšana	1166002	150	7773	8308796		
Izglītošanas pasākumi valsts un pašvaldību darbiniekiem	5000					
Ikgadējo deklarāciju administrēšana (izgatavošana, nosūtīšana, glabāšana)	539307					
Informācijas sistēmas uzturēšana un deklarāciju glabāšana	157000			2928378		
Sabiedrības informēšana	6000					
Citi nenosaukti pasākumi	20					
Kopā 3. variants	1873329			7655103		
Pavisam kopā	3048031			11237174		
<b>Turpmākos gados</b>						
VID darba uzlabošana	809952			2356901	218	901.0
Deklarāciju apstrāde (25 dekl. dienā)				3136425	1000	261.4
Darba izmaksas un darba vietas uzturēšana	801252	150	5342	5493326	1000	457.8
Izglītošanas pasākumi valsts un pašvaldību darbiniekiem	5000					
Ikgadējo deklarāciju administrēšana (izgatavošana, nosūtīšana, glabāšana)	539307					
Informācijas sistēmas uzturēšana un deklarāciju glabāšana				38000		
Sabiedrības informēšana	6000					
Kopā 3. variantam	1351559			3174425		
Pavisam kopā	2161511			5531326		

\* KNAB aprēķinā nav iekļauti aprēķini par izmaksām, kas saistīti ar skaidras naudas deklarēšanu, šķērsojot valsts robežu

## 1. variants (VID darba uzlabošana)

Šī pētījuma ietvaros veikto aprēķinu rezultāti uzrādīti 5. tabulā.

Aprēķinā lietoti šādi **datu avoti un pieņēmumi**.

Visos gadījumos, kad aprēķināts nepieciešamais darba laiks, izmantoti šādi pieņēmumi: darba dienā ir 8 darba stundas, mēnesī ir 24 darba dienas, viena cilvēkmēneša izmaksas ir 450 Ls (250 latu alga plus sociālais maksājums plus piemaksas)

Koncepcijā paredzētajā 1.1. pasākumā papildus izmaksas rada tikai punkts 1.1.5. Nosakot izmaksas, pieņemts, ka skaidras naudas uzkrājumus pārbaudīs 10% no fizisko personu skaita, kuru ienākumi pārsniedz 10 tūkstošus gadā un kuriem būtu jāiesniedz deklarācijas. Viena gadījuma pārbaudei nepieciešama viena stunda, rezultātu apstrādei 15 minūtes, kopā 75 minūtes. Iespējams, ka ir nepieciešami līdzekļi normatīvā akta sagatavošanai (aprēķinā šim mērķim paredzēti 5 tūkstoši latu)

Likumu sagatavošana var būt nepieciešama arī 1.1.3. pasākuma īstenošanai un vēl vairākās citās vietās, tomēr ne vienmēr šādas likumdošanas sagatavošana ir jāuzskata par papildus darbu – drīzāk tas ietilpst VID darba pienākumos, jo ir saistībā ar nodokļu iekasēšanas uzlabošanu, tātad atbilst VID tiešajām funkcijām. Tāpēc jaunas likumdošanas sagatavošanai ir paredzēti tikai 10 tūkstoši latu.

1.2. pasākuma ieviešana papildus izmaksas nerada, bet rada ietaupījumus valsts institūcijām, jo nav jātērē resursus pierādījumu meklēšanai.

1.3. pasākuma ieviešana rada papildus izmaksas. To aprēķināšanai lietoti šādi pieņēmumi:

1.3.1. Pieņemts, ka nekustamo īpašumu deklarē tie, kam pašlaik ir jādeklarē savi ienākumi, un papildus ziņu apstrādei jāpatērē 5 minūtes.

1.3.2. Izmaksas rēķinātas visu pasākumu ieviešanai. Pieņemts, ka papildus deklarācijas ar paplašinātām ziņām iesniedz visi tie, kam jādeklarē savi ienākumi. Deklarācijā papildus iekļauti vidēji 10 skaitļi, vienas papildu deklarācijas ievadīšanai patērē 10 minūtes.

Paredzēts, ka papildus informācijas un paplašināto papildu deklarāciju analīzi elektroniski var veikt divu nedēļu laikā.

1.4.1. izmaksu aprēķinā pieņemts, ka deklarācijas būs nepieciešamas 5% Latvijas iedzīvotāju, kas izbraukuši un atgriežas mājās. 2004. gadā izbraukuši apmēram 2640 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju. Vienas deklarācijas izgatavošana maksā 1 santīmu. Vienas deklarācijas apstrādei nepieciešamas 3 minūtes.

Pieņemts, ka konsultācijas un pārkāpumu administrēšana būs nepieciešama 10% gadījumu, un katram šādam gadījumam konsultācijām un pārkāpuma administrēšanai kopā patērē vienu dienu. Konsultācijas un pārkāpumu administrēšana nav paredzēta (nav nepieciešama) skaidras naudas uzkrājumu ieviešanai no ārvalstīm.

Papildus darba vietas uzturēšanas izmaksas aprēķinātas pēc šādiem pieņēmumiem: vienai darba vietai paredzēti 4 kvadrātmetri, viena kvadrātmetra izmaksas ir 5.5 Ls mēnesī.

Pēc šāda aprēķina VID darba uzlabošanai un papildus ziņu ievākšanai būs nepieciešami papildus ik gadus 143.09 tūkstoši latu. Pirmajā gadā izmaksas būs lielākas – kopā 953.2 tūkstoši latu, jo jāizveido informācijas sistēma un jāiekārto jaunas darba vietas. Lai

5. tabula

**1. varianta (valsts institūciju darba uzlabošana) izmaksu aprēķins**

	Deklarāciju skaits	Deklarācijas apstrādes laiks (minūtes)/ izmaksas	Kopējais laiks (cilvēkmēneši)/ izmaksas, Ls	Kopējās izmaksas pirmajā gadā, tūkst. Ls	Kopējās izmaksas turpmākajos gados, tūkst. Ls
Viena cilvēkmēneša darba izmaksas				450	
1.1.5 Skaidras naudas uzkrājumu patiesās esamības pārbaude	1142	75	7.44	3.35	3.35
Konsultācijas, pārkāpumu administrēšana	114	480	4.76	2.14	2.14
1.3.1 Nekustamā īpašuma deklarāciju apstrāde	11422	3	2.97	1.34	1.34
Deklarāciju analīze			0.50	0.23	0.23
Konsultācijas, pārkāpumu administrēšana	1142	480	47.59	21.42	21.42
1.3.2 Papildināto papildus deklarāciju apstrāde					
Deklarāciju izgatavošana	11422	0.03		0.34	0.34
Deklarāciju ievadīšana	11422	10	9.91	4.46	4.46
Deklarāciju analīze	11422		0.50	0.23	0.23
Konsultācijas, pārkāpumu administrēšana	1142	480	47.59	21.42	21.42
1.4.1 No ārvalstīm ievestas skaidras naudas deklarācijas					
Deklarāciju izgatavošana	132000	0.01		1.32	1.32
Deklarāciju apstrāde	132000	1	11.46	5.16	5.16
Deklarāciju analīze			0.50	0.23	0.23
1.4.2 Deklarācija par mēneša laikā veiktiem darījumiem, kas pārsniedz 5000 Ls					
Deklarāciju izgatavošana	19620	0.01		0.20	0.20
Deklarāciju apstrāde	19620	1	1.70	0.77	0.77
Deklarāciju analīze			0.50	0.23	0.23
Konsultācijas, pārkāpumu administrēšana	1962	480	81.75	36.79	36.79
Informatīvu materiālu izdošana				3.70	3.70
Normatīvo aktu sagatavošana				10.00	10.00
Informācijas sistēmas izveidošana				709.20	
Informācijas sistēmas uzturēšana			12.00	5.40	5.40
Materiālās izmaksas					
Transporta izmaksas					
Jaunu darba vietu iekārtošana un uzturēšana	78	1.5		117.59	20.7
Strādājošo apmācība				5.00	1.00
Deklarāciju glabāšana			6.00	2.70	2.70
<b>Kopā</b>			<b>235.18</b>	<b>953.18</b>	<b>143.09</b>

iekļautos Latvijas likumdošanā noteiktajā deklarāciju apstrādāšanas laikā (3. mēneši) būs papildus nepieciešami 78 darbinieki.

Salīdzinot ar VID iesniegtajiem aprēķiniem un koncepcijas projektā uzrādītajām izmaksām, var secināt, ka gan VID, gan KNAB aprēķinātās izmaksas 1. variantam (VID darba uzlabošana) uzrādītajos posteņos ir nepamatoti augstas:

- nav nepieciešami 150 no jauna pieņemti cilvēki, jo 1. variants paredz tikai esošās sistēmas uzlabošanu – mazāks cilvēku skaits nozīmētu mazākas darba izmaksas,
- katru gadu paredzēts tērēt strādājošo apmācībai 5000 Ls,
- ļoti augstas darba vietu iekārtošanas izmaksas – 4308.3 Ls pirmajā gadā un 1876.6 **katrā nākošajā gadā**,
- savukārt algas no jauna pieņemtajiem darbiniekiem ir vidēji augstas.

## 2. variants (vispārēja deklarēšana)

Otrajā variantā paredzēts ieviest visus pirmā varianta pasākumus un papildus pasākumus, kuru izmaksas aprēķinātas 6. tabulā.

Aprēķinos izmantoti šādi **datu avoti un pieņēmumi**.

Deklarācijas jāiesniedz visiem Latvijas Republikas iedzīvotājiem darba spējas vecumā un virs darba spējas vecuma (84.6% no kopējā iedzīvotāju skaita). Tātad deklarācijas ir jāiesniedz iedzīvotājiem, kas vecāki par 18 gadiem, un šādu personu skaits 2005. gada sākumā bija apmēram 1942 tūkstoši.

Paredzēts, ka deklarācijas sagatavos elektroniski, izmantojot pieeju citu valsts institūciju datu bāzēm. Kā redzams 9.-11. tabulās, gandrīz visa deklarācijās prasītā informācija ir atrodamā kādā no valsts institūciju datu bāzēm. Aizpildītās deklarācijas nosūta deklarētājiem, tie deklarācijas pārbauda un atsūta VID, kur deklarācijas pārbauda un analizē. Deklarāciju pārbaude tiek veikta elektroniski.

Visos gadījumos, kad aprēķināts nepieciešamais darba laiks, izmantoti šādi pieņēmumi: darba dienā ir 8 darba stundas, mēnesī ir 24 darba dienas, viena cilvēkmēneša izmaksas ir 450 Ls (250 latu alga plus sociālais maksājums plus piemaksas).

Paredzēts, ka deklarāciju formu izgatavošanas (projektēšanas) un instrukcijas sagatavošana maksā 1500 Ls.

Deklarācijas var iespiest vai izgatavot elektroniski – paredzēti abi varianti.

Deklarācijas aizpilda elektroniski un tas ir darbietilpīgākais process. Informāciju savāc no pieejamajiem valsts reģistriem. Vienas deklarācijas aizpildīšanai patērē 30 minūtes.

Atpakaļ saņemto deklarāciju ievadīšanai paredzēts mazāk laika (10 min), jo jāievada tikai izmaiņas. Ievadot deklarācijas, sistēma automātiski veic to aritmētisko un loģisko kontroli un “izmet” kļūdainās deklarācijas. Loģiskā pārbaudē tiek meklēti arī “īpaši gadījumi”, kad deklarācijas dati uzrāda būtiskas nesaskaņas starp ieņēmumiem un izdevumiem vai citus uzmanību piesaistošus faktus. Pieņemts, ka aritmētiski kļūdainas ir 0.5% visu deklarāciju, loģiski kļūdainas ir 0.5% visu deklarāciju, un kā “īpaši gadījumi” uzrādās 0.1% visu deklarāciju. Tad īpašai pārbaudei tiek pakļautas apmēram 22 tūkstoši deklarāciju. Šādu deklarāciju sākotnējai pārbaudei paredzētas 20 minūtes.

## 6. tabula

## 2. varianta (vispārēja deklarēšanas) izmaksu aprēķins

	Deklarāciju skaits	Deklarācijas apstrādes laiks (minūtes)/ izmaksas	Kopējais laiks (cilvēkmēneši)/ izmaksas, Ls	Kopējās izmaksas pirmajā gadā, tūkst.Ls	Kopējās izmaksas turpmākajos gados tūkst.Ls
Likumu sagatavošana				50	
Deklarāciju projektēšana un instrukciju sagatavošana				1.5	
Deklarāciju izgatavošana (iespiešana)	1962	0.05		98.1	98.1
Deklarāciju sagatavošana (sākotnējā informācija)	1962	30	5109.38	2299.22	2299.22
Deklarāciju izsūtīšana	1962	0.15		294.3	294.3
Deklarāciju savākšana	1962	3	510.94	229.92	229.92
Deklarāciju sagatavošana elektroniskā formā, kas ietver:	1962	10	1703.13	766.41	766.41
deklarāciju aritmētiskās pareizības pārbaudi un deklarācijas indeksēšanu	1962			0.00	0.00
deklarāciju loģisko pārbaudi (izdevumu-ienākumu salīdzināšana) un deklarācijas indeksēšanu	1962			0.00	0.00
īpašo gadījumu atlasi	22			0.00	0.00
Kļūdaino deklarāciju un īpašo gadījumu pārbaude un apšaubāmu gadījumu atlase	41	20	71.53	32.19	32.19
Izlasses deklarāciju padziļināta pārbaude un apšaubāmo gadījumu atlase	196	60	1021.88	459.84	459.84
Papildu deklarāciju pieprasījuma izveidošana	40	20	69.83	31.42	31.42
Papildu deklarāciju izsūtīšana	30	0.15		4.50	4.50
Papildu deklarāciju savākšana	30	2	5.21	2.34	2.34
Papildu deklarāciju sagatavošana analīzei	30	5	13.02	5.86	5.86
Galīgā analīze un secinājumu noformēšana	30	120	312.50	140.63	140.63
Saskaņošana ar citām datu bāzēm	30	20	52.08	23.44	23.44
Būtisku pārkāpumu administrēšana	3	480	125.00	56.25	56.25
Materiālās izmaksas					
Transporta izmaksas					
Papildus darba vietu izveidošana	2998	1.5		4497.24	791.51
Kopā, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā			8994.48	8993.16	5235.93
Papildus darba vietas	749	1.5		1124.31	197.88
Kopā, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā				5620.23	4642.30
Kopā ar 1. variantu (3 mēneši)				9946.34	5379.02
Kopā ar 1. variantu (12 mēneši)				6573.41	4785.38

Pārbaudes rezultātā atlasa apšaubāmas deklarācijas, par kurām pieprasa papildu deklarāciju vai paskaidrojumus, ja papildu deklarācija nav paredzēta.

Paredzēts, ka 10% izlases kārtībā atlasītu deklarāciju pārbauda padziļināti, katrai pārbaudei paredzēta viena stunda. No tām atlasa apšaubāmos gadījumus, kuros jāpieprasa papildu deklarācijas vai paskaidrojumi, ja papildu deklarācija nav paredzēta.

Paredzēts, ka papildu deklarācija vai paskaidrojumi jāpieprasa 50% no kļūdainajām deklarācijām un 10% no izlases kārtībā pārbaudītajām deklarācijām.

Papildu deklarāciju vai paskaidrojumu noformēšanai katrai deklarācijai paredzētas 20 minūtes.

Pēc saņemšanas papildu deklarācijas ievada vai neievada sistēmā, apkopo, apvieno ar iepriekš saņemto informāciju – šim darbam paredzētas 5 minūtes. Pēc tam veic galīgo analīzi un noformē secinājumus – tam katrai deklarācijai paredzēts veltīt divas stundas.

Pieņemts, ka visos gadījumos, kad ir bijušas nepieciešamas papildu deklarācijas vai paskaidrojumi, apstrīdētie fakti ir jāsaskaņo ar citiem reģistriem. Šim darbam katrai deklarācijai paredzētas 10 minūtes.

Paredzēts, ka 10% no speciāli pārbaudītajiem gadījumiem būs konstatēts būtisks pārkāpums – to administrēšanai paredzēta viena darba diena (8 stundas).

Lai deklarācijas apstrādātu likumā paredzēto trīs mēnešu laikā, papildus nepieciešami gandrīz trīs tūkstoši cilvēku, un to darba vietu iekārtošana ievērojami sadārdzinātu varianta ieviešanas izmaksas. Tāpēc ieteicams deklarāciju apstrādes laiku pagarināt līdz 12 mēnešiem. Tad papildus nepieciešami 749 cilvēki.

Otrajā variantā pirmajā gadā, salīdzinot ar pārējiem, ir papildus izmaksas likumu radīšanai, kam paredzēti 50 tūkstoši latu, deklarāciju projektēšanai (1.5 tūkst.Ls) un jaunu darba vietu iekārtošanai. Iespējamās lielākas izmaksas informācijas sistēmas izstrādāšanai un tehniskā nodrošinājuma iegādei un uzturēšanai. Papildus darba vietas uzturēšanas izmaksas aprēķinātas pēc šādiem pieņēmumiem: vienai darba vietai paredzēti 4 kvadrātmetri, viena kvadrātmetra izmaksas ir 5.5 Ls mēnesī.

Citu atšķirību pirmajā (ieviešanas) gadā un turpmākajos gados nav, jo visi galvenie pasākumi sistēmas sakārtošanai ir paredzēti pirmajā variantā (otrais variants pēc būtības ir pirmā un otrā varianta kopsalikums).

### **3. variants (deklarējas personas ar noteiktiem ienākumiem un mantisko stāvokli)**

Trešajā variantā (7. tabula) visi pieņēmumi attiecībā uz darba organizāciju, darba patēriņu un darba laiku ir tādi paši, kā otrajā variantā. Vienīgā atšķirība ir apstrādājamo deklarāciju skaits.

Tāpat kā VID izmaksu aprēķinos pieņemts, ka apstrādājamo deklarāciju skaits būs apmēram 698 tūkstoši.

Trešajā variantā ir papildus procedūra – personu, kurām pienākas iesniegt deklarācijas, atlase un speciāla kontrole, lai nodrošinātu, ka visi, kam bija jādeklarē savus ienākumus un mantisko stāvokli, to ir izdarījuši. Atlase un kontrole jāveic katrā deklarējamā jautājumā (ienākumu, mantas esamība, noguldījumu esamība utt). Korupcijas apkarošanas mērķa īstenošanai atlases un pienākuma izpildes kontroles nozīmi daļēji mazina koncepcijā paredzētā norma, ka, ja fiziska persona nav deklarējusi ienākumus vai mantisko stāvokli, tad uzskata, ka tai šādi ienākumi vai mantiskais

7. tabula

**Koncepcijas 3. varianta (daļēja deklarēšana) izmaksu aprēķins**

	Deklarāciju skaits	Vienas deklarācijas apstrādes laiks (minūtes)/ izmaksas	Kopējais laiks (cilvēkmēneši)/ izmaksas, Ls	Kopējās izmaksas pirmajā gadā	Kopējās izmaksas turpmākajos gados
Likumu sagatavošana				50	
Deklarāciju projektēšana un aizpildīšanas instrukcijas sagatavošana				1.5	
Deklarāciju izgatavošana (iespiešana)	698	0.05		34.9	34.9
Deklarētāju atlase			2	0.90	0.90
Deklarāciju sagatavošana (sākotnējā informācija)	698	30	1817.7	817.97	817.97
Deklarāciju izsūtīšana	698	0.15		104.7	104.7
Deklarāciju savākšana	698	3	181.8	81.80	81.80
Deklarāciju sagatavošana elektroniskā formā, kas ietver arī:	698	10	605.9	272.66	272.66
deklarāciju aritmētiskās pareizības pārbaudi	698			0.00	0.00
deklarāciju loģisko pārbaudi (izdevumu-ienākumu salīdzināšanu)	698			0.00	0.00
īpašo gadījumu atlasi	698			0.00	0.00
Kļūdaino deklarāciju un īpašo gadījumu pārbaude un apšaubāmu gadījumu atlase	8	20	13.3	6.00	6.00
Izlases deklarāciju padziļināta pārbaude un apšaubāmu gadījumu atlase	69.8	60	363.5	163.59	163.59
Papildu deklarāciju pieprasījuma izveidošana	11	20	18.8	8.45	8.45
Papildu deklarāciju izsūtīšana	11	0.15		1.65	1.65
Papildu deklarāciju savākšana	11	2	1.9	0.86	0.86
Papildu deklarāciju sagatavošana analīzei	11	5	4.8	2.15	2.15
Galīgā analīze un secinājumu noformēšana	11	120	114.6	51.56	51.56
Saskaņošana ar citām datu bāzēm	11	10	9.55	4.30	4.30
Būtisku pārkāpumu administrēšana	1.1	480	45.8	20.63	20.63
Materiālās izmaksas					
Transporta izmaksas					
Papildus darba vietu izveidošana	1060	1.5		1589.84	279.81
Kopā, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā			3179.68	3213.45	1851.92
Papildus darba vietu izveidošana	265	1.5		397.46	69.95
Kopā, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā				2021.07	1642.06
Kopā ar 1. variantu (3 mēneši)				4166.63	1995.01
Kopā ar 1. variantu (12 mēneši)				2974.25	1785.15



stāvoklis nav bijuši. Tomēr, ja ir noteikts pienākums, tad ir jāspēj nodrošināt arī tā izpildi.

Otrajā variantā speciāla atlase nav nepieciešama.

Visi pieņēmumi par kļūdu un pārkāpumu īpatsvaram kopējā deklarāciju skaitā ir tādi paši kā otrajā variantā. Papildus darba vietas uzturēšanas izmaksas aprēķinātas pēc šādiem pieņēmumiem: vienai darba vietai paredzēti 4 kvadrātmetri, viena kvadrātmetra izmaksas ir 5.5 Ls mēnešī.

Trešajā variantā pirmajā gadā, salīdzinot ar pārējiem, ir papildus izmaksas likumu radīšanai, kam paredzēti 50 lati, deklarāciju projektēšana (1.5 tūkst.Ls) un papildus darba vietu iekārtošanai. Iespējamās lielākas izmaksas informācijas sistēmas izstrādāšanai un tehniskā nodrošinājuma iegādei. Salīdzinot ar otro variantu, informācijas sistēmas izstrādāšanas izmaksas neatšķirsies, bet izmaksas tehniskā nodrošinājuma iegādei un uzturēšanai trešajā variantā var būt mazākas.

Citu atšķirību pirmajā (ieviešanas) un turpmākajos gados nav, jo visi galvenie darbi ir veikti 1. variantā. Trešais variants pēc būtības ir pirmā un trešā varianta kopsavilkums.

8. tabulā uzrādīts visu izmaksu aprēķinu kopsavilkums.

8. tabula

#### Izmaksu aprēķinu kopsavilkums

		Pirmajā gadā, tūkst.Ls	Kopā ar 1.variantu	Otrajā gadā, tūkst.Ls	Kopā ar 1.variantu
1. variants	KNAB (konceptijas projekts)	1175		810	
	VID papildaprēķini	4291		2361	
	LZA EI aprēķini	953		143	
2. variants	KNAB (konceptijas projekts)	5689	6864	3772	4582
	VID papildaprēķini	13783	17311	6738	9093
	LZA EI aprēķini (3 mēneši)	8993	9946	5236	5379
	LZA EI aprēķini (12 mēneši)	5620	6573	4642	4785
3. variants	KNAB (konceptijas projekts)	1873	3048	1351	2162
	VID papildaprēķini	7655	11237	3174	5531
	LZA EI aprēķini (3 mēneši)	3213	4167	1852	1995
	LZA EI aprēķini (12 mēneši)	2021	2974	1642	1785

#### 4. Konceptijā paredzēto pasākumu ekonomiskā efekta novērtējums

Kopējais secinājums: atsevišķu pasākumu, kā tie formulēti konceptijas tekstā, izmaksas un ekonomisko ieguvumu nav iespējams nodalīt, tāpēc tas izdarīts tikai tur,

kur iespējams. Turpmākajās tabulās sniegti komentāri par pasākumu lietderību. Par katru variantu doti kopējie secinājumi.

#### 4.1. Nodokļu administrēšanas uzlabošana (1. variants)

Izmaksu aprēķinu procedūru griezumā skatīt 5. tabulā.

9. tabula

##### 1. varianta pasākumu ekonomiskie ieguvumi un izmaksas

Pasākums	Ekonomiskais ieguvums	Papildus izmaksas ieviešanas gadā	Kārtējās izmaksas pirmajā gadā un turpmāk
<b>1. Pasākumi valsts institūciju darbības uzlabošanai fizisko personu ienākumu kontroles jomā</b>			
<b>1.1. VID kompetences paplašināšana</b>			
1.1.1. Noteikt VID tiesības pieprasīt fiziskajai personai iesniegt papildu deklarāciju arī tajos gadījumos, kad ir radušās pamatotas aizdomas par fiziskās personas ienākumu izcelsmes likumību, par nodokļu maksātāja ienākumiem, īpašuma stāvokļa izmaiņām un izdevumiem, neuzsākot nodokļu auditu	Lielākas iespējas iegūt informāciju par slēptiem ienākumiem - rosina labāku finanšu disciplīnu  Korupcijas novēršanas mērķim un netieša ietekme  VID – norma jau pastāv, iesaka svītrot		Ietilpst VID darba pienākumos  Papildus izmaksas nerada
1.1.2. Paredzēt, ka VID ir tiesības papildus aprēķināt nodokļus un piemērot sankcijas 5 gadu laikā pēc likumā noteiktā nodokļu maksāšanas termiņa	Papildus aprēķināti nodokļi  1000 tūkst. strādājošo* 0.1%(kļūdaini aprēķināti nodokļi = 1000 strād.)* 100 Ls (uzrādītās algas pārsnieg.)*24*0.25=  <b>0.44 milj. Ls IIN plus 0.78 milj. Ls sociālie maksājumi, kopā 1.22 milj. Ls</b>  VID – norma nav pamatota		Ietilpst VID darba pienākumos, papildus izmaksas nerada  Iespējamās izmaksas saistībā ar pretprasību par nepareizi uzrēķinātiem nodokļiem

<p>1.1.3. Noteikt, ka VID ir tiesības <b>analīzes mērķim</b> līdztekus normatīvajos aktos noteiktajām metodēm izmantot arī citas aprēķinu metodes, nosakot fizisko personu apliekamo ienākumu</p>	<p>Iegūta informācija par slēptiem ienākumiem Korupcijas novēršanas un ekonomiskās analīzes mērķiem</p> <p>VID, VK – nevar pielietot citas metodes</p> <p>Ieteikums: noteikt, ka papildus metodes lieto analīzei.</p>	<p>Papildus aprēķinu metožu pielietošanas metodikas sagatavošana</p> <p><b>5 tūkst.Ls</b></p>	<p>Ietilpst VID darba pienākumos, papildus izmaksas nerada</p>
<p>1.1.4. Noteikt, ka VID ir pienākums veikt valsts amatpersonu deklarāciju sākotnējo pārbaudi (noskaidrot, vai deklarācijā norādītās ziņas ir pilnīgas un patiesas) un ziņot Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam par konstatētajiem pārkāpumiem</p>	<p>Korupcijas novēršanas mērķim - iegūta informācija par aizdomīgiem gadījumiem</p>		<p>Ietilpst esošo institūciju tiešajos darba pienākumos</p> <p>Papildus izmaksas nerada</p>
<p>1.1.5. Noteikt, ka VID ir tiesības pārbaudīt deklarēto skaidrās naudas uzkrājumu patieso esamību</p>	<p>Korupcijas novēršanas un (ierobežoti) makroekonomiskās analīzes mērķim - iegūta informācija par skaidras naudas esamību, bet tikai par atsevišķām personām</p> <p>Var būt neiespējami īstenot</p> <p>VID – nevar pārbaudīt</p>	<p>Normatīvā akta sagatavošana</p> <p><b>5 tūkst.Ls</b></p>	<p>Papildus kontroles darbs</p> <p><b>5.49 tūkst.Ls</b></p>
<p><b>1.2. Legālās prezumpcijas principa un pierādījumu nastas pārnesšanas ieviešana nodokļu tiesībās</b></p>			
<p>1.2.1. Noteikt, ka gadījumos, kad pierādītie izdevumi acīmredzami pārsniedz fiziskās personas deklarētos ienākumus un uzkrājumus, valsts institūcijām ir tiesības apšaubīt šīs personas</p>	<p>Ierobežo krāpniecību, uzlabo ekonomisko vidi</p> <p>VID – pretruna ar Satversmi</p>	<p>Normatīvo aktu sagatavošana</p>	<p>Ietilpst VID pienākumos</p> <p>Papildus izmaksas nerada</p>

ienākumu izcelsmi	likumīgu			
1.2.2. Noteikt, ka gadījumos, kad valsts institūcijas apšaubā personas ienākumu likumīgo izcelsmi, bet persona tam nepiekrīt, personai ir jāpierāda, ka tie iegūti tiesiskā ceļā		Resursu ietaupījums valsts institūcijās pierādījumu meklēšanai VID – pretruna ar Satversmi		Resursu ietaupījums valsts institūcijās pierādījumu meklēšanai
1.2.3. Noteikt, ka fiziskām personām ir pienākums glabāt ieņēmumu un izdevumu attaisnojuma dokumentus 5 gadus pēc likumā noteiktā nodokļu maksāšanas termiņa			Normatīvo aktu sagatavošana	Papildus izmaksas nerada
1.2.4. Noteikt līdzekļus, ar kuriem persona varēs pierādīt, ka līdzekļi iegūti tiesiskā ceļā		VID – jau ir likumā, iesaka svītrot		Papildus izmaksas nerada
<b>1.3. Deklarācijā iekļaujamo ziņu paplašināšana</b>			<b>Papildus darba vietu izveidošana un uzturēšana</b> <b>117.6 tūkst. Ls</b>	<b>Papildus darba vietu uzturēšana</b> <b>20.7 tūkst.Ls</b>
1.3.1. Noteikt, ka deklarējot nekustamo īpašumu, ir jānorāda īpašuma kadastrālā vērtība darījuma slēgšanas brīdī un darījuma summa, par kuru īpašums iegūts		Pasākuma mērķis, īstenošanas mehānisms un ekonomiskā ietekme neskaidra Galvenokārt korupcijas novēršanas mērķim <b>Informācija ir pieejama citos reģistros</b> Nekustamais īpašums reģistrēts 693952 fiziskām personām	Datu bāzes paplašinājums	Datu apstrāde (ievadīšana) un pārbaude Datu analīze Pārkāpumu administrēšana <b>23 tūkst.Ls</b>
1.3.2. Noteikt, ka papildu deklarācijā iekļaujamas ziņas arī par:		Labāka informācija par atsevišķu fizisko personu ienākumiem un labklājību, bet rezultātā neiegūst pilnu informāciju, tāpēc pasākumam nav plašāka tautsaimnieciska		Datu apstrāde un pārbaude Datu analīze Pārkāpumu administrācija <b>26.5 tūkst.Ls</b>

	nozīme Korupcijas novēršanas mērķiem.		
1.3.2.1. finanšu līdzekļu uzkrājumiem un īpašumu stāvoli gan taksācijas perioda sākumā, gan beigās	Kā novērtē īpašuma stāvokli? Kā pārbauda iegūtās informācijas pareizību?? VID – nodalīt ienākumus un īpašumu	Datu bāzes paplašinājums	
1.3.2.2. <b>iepriekšējos</b> taksācijas gados izsniegtajiem un atpakaļ vēl nesauņemtajiem aizdevumiem	Kā pārbauda iegūtās informācijas pareizību?	Datu bāzes paplašinājums	
1.3.2.3. taksācijas gadā saņemtajiem iepriekšējos gados izsniegto aizdevumu <b>samaksām</b>	Kā pārbauda iegūtās informācijas pareizību?	Datu bāzes paplašinājums	
1.3.2.4. kustamā un nekustamā īpašuma pirkšanu un pārdošanu, kas pārsniedz LR noteikto 100 minimālo mēnešalgu apmēru, uzrādot īpašuma iegādes vērtību un darījumā iesaistītās puses	Informācija ir pieejama citos reģistros	Datu bāzes paplašinājums	
1.3.2.5. visiem gada laikā gūtajiem ienākumiem un ienākumu izcelsmes avotiem	<b>Informācija ir pamatdeklarācijā</b> Informācija ir pieejama VID	Datu bāzes pamatsastāvdaļa	
1.3.2.6. ārvalstīs reģistrētajiem transporta līdzekļiem	Kā pārbaudīt pareizību? <b>Vai nevajag arī par Latvijā reģistrētajiem transporta līdzekļiem?</b>	Datu bāzes paplašinājums	
1.3.2.7. izdevumiem, kas saistīti ar apdrošināšanas polišu iegādi un par saņemtajām apdrošināšanas <b>atlīdzībām (EM)</b>	Informācija ir pieejama citos avotos	Datu bāzes paplašinājums	
<b>1.4. Deklarēšanas pienākuma papildināšana</b>		Papildus zemāk minētajām izmaksām: strādājošo	Papildus zemāk minētajām izmaksām: strādājošo

		apmācība <b>5 tūkst.Ls</b>	apmācība <b>1 tūkst.Ls</b> Deklarāciju glabāšana <b>2.7 tūkst.Ls</b>
1.4.1. Noteikt fiziskām personām pienākumu deklarēt no ārvalstīm LR ievestos skaidras naudas uzkrājumus, kas pārsniedz noteiktu apmēru	Skaidras naudas plūsmas kontrole-labāka makroekonomiskās situācijas novērošana <b>Izvesto nevajag deklarēt?</b>	Normatīvā akta sagatavošana Deklarējamā apjoma noteikšana	Deklarāciju izgatavošana: Deklarāciju apstrāde Pārkāpumu administrēšana <b>6.7 tūkst.Ls</b>
1.4.2. Noteikt fiziskām personām pienākumu katru mēnesi deklarēt visus mēneša laikā veiktos darījumus, kuru summa pārsniedz 5000 latu	Mērķis un ekonomiskā ietekme neskaidra Liels informācijas apjoms, tās izmantošana apšaubāma Informācija pieejama citos avotos (ēkas, zeme, auto, vērtspapīri)	Normatīvā akta sagatavošana	Deklarāciju izgatavošana Normas izpildes kontrole Datu apstrāde un kontrole <b>38 tūkst.Ls</b>
1.4.3. Noteikt, ka darījumi (gan fizisku, gan juridisku personu), kuru summa pārsniedz 10 000 latu, veicami, izmantojot tikai bezskaidras naudas norēķinu formu	Mērķis un ekonomiskā ietekme neskaidra Darījumu kontrole (caur bankām??)	Normatīvā akta sagatavošana	Papildus izmaksas nerada
1.5. Sankciju mehānisma pilnveidošana			Papildus izmaksas nerada
1.5.1. Noteikt, ka par gada ienākumu deklarācijas, papildu deklarācijas vai pilnīgas informācijas sniegšanas apliecinājuma neiesniegšanu noteiktajā termiņā aprēķināma			
1.5.1.1. 10 latu soda nauda par katru kavēto kalendāro dienu termiņā līdz 10 dienām	5% no deklarētājiem $1942 * 0,05 * 10$ = 972 tūkst.Ls		
1.5.1.2. 500 latu soda nauda termiņā 10-30 <b>dienas</b>	0.5% no deklarētājiem $1942 * 0.005 * 500$ =		

	4855 tūkst.Ls		
1.5.1.3. 1000 latu soda nauda termiņā virs 30 dienām	$1942 * 0.001 * 1000$ = 1942 tūkst.Ls		
1.5.2. noteikt atbildību par skaidrās naudas nedeklarēšanu ierodoties LR			Pārkāpuma administrēšana
1.5.3. Noteikt atbildību par mēneša laikā veikto darījumu, kas pārsniedz 5000 latu nedeklarēšanu,		Normatīvā akta sagatavošana	Pārkāpuma administrēšana
1.5.4. noteikt atbildību par darījumu, kas pārsniedz 10 000 latu veikšanu skaidrā naudā		Normatīvā akta sagatavošana	Pārkāpuma administrēšana
1.6. Deklarēšanas pienākuma izpildes uzlabošana: izdot informatīvus materiālus (bukletu, plakātu veidā), lai informētu Latvijas iedzīvotājus un ārzemniekus, kas ierodas LR par pienākumu:			Informatīvo materiālu izdošana <b>3.7 tūkst. Ls</b>
1.6.1. deklarēt no ārvalstīm LR ievestos skaidrās naudas uzkrājumus, ja tie pārsniedz noteiktu apmēru			
1.6.2. deklarēt mēneša laikā skaidrā naudā veiktos darījumus, kas pārsniedz 5000 latu			
1.6.3. informēt nodokļu maksātājus par pienākumu darījumus, kas pārsniedz 10 000 latu veikt, izmantojot tikai bezskaidras naudas norēķinu formu			
1.6.4. informēt par sankcijām, kas paredzētas par deklarēšanas pienākumu neievērošanu			
<b>1.7. Saimnieciskās darbības definīcijas</b>	Precīzāki likumi Labākas kontroles	Normatīvā akta sagatavošana	Papildus izmaksas

precizēšana	iespējas	Ietilpst atbildīgo institūciju tiešos darba pienākumos	nerada
<b>1.8. Valsts iestāžu datu bāzēs esošās informācijas pilnveidošana un apkopošana</b>	Mērķis nav skaidrs – uz ko tiecas pilnveidošana un apkopošana, Kas to dara?		
1.8.1. Noteikt, ka Uzņēmuma reģistram ir pienākums Uzņēmuma reģistra žurnālā iekļaut ziņas par komercsabiedrību īpašniekiem (dalībniekiem) un izmaiņām īpašnieku sastāvā, kā arī šīs ziņas elektroniskā veidā nosūtīt VID	<b>Vai nav labāk nodrošināt VID pieeju UR datu bāzei par šiem jautājumiem??</b>		Papildus darbs UR
1.8.2. Pilnveidot valsts iestāžu datu bāzes, paredzot to darbības savstarpēju koordināciju	<b>Vai nav labāk nodrošināt VID pieeju valsts iestāžu datu bāzēm??</b>	Datu bāzu modernizācija	Papildus izmaksas nerada
1.8.3. Izveidot vienotu (integrētu) datu informācijas sistēmu, kurā apkopota informācija par <b>katra iedzīvotāja</b> ienākumu un izdevumu apjomu, nekustamajiem īpašumiem, reģistrētajiem transportlīdzekļiem u.c.	<b>Visi tiešie un netiešie ekonomiskie ieguvumi</b> Katra iedzīvotāja – arī bērnu??	Informācijas sistēmas izveidošana <b>709.2 tūkst Ls</b>	Informācijas sistēmas ekspluatācija <b>5.4 tūkst Ls</b>

### Secinājumi:

- 1. varianta visnozīmīgākie pasākumi ir informācijas sistēmas izveidošana un uzturēšana un VID kompetences paplašināšana atsevišķās jomās,
- pārējie pasākumi der galvenokārt korupcijas ierobežošanas un nodokļu iekasēšanas mērķim, plašāku ekonomisko ietekmi ierobežo tas, ka informāciju iegūst tikai par atsevišķām fiziskām personām,
- vairāki pasākumi 1.3. pasākumu kopā, kas paredz deklarācijā iekļaujamo ziņu paplašināšanu, būs grūti īstenojami, un savāktu ziņu izmantošana nav skaidra, tāpēc pasākumu ekonomisko ietekmi nevar noteikt. Piemēram, kā izmantot 1.3.1. īstenošanas rezultātā iegūto informāciju?
- 1.3.2. pasākumu kopā iekļauto pasākumu ekonomisko ietekmi samazina tas, ka nav iespējams pārbaudīt iesniegto ziņu patiesumu,



- 1.4.2. pasākums ir dārgs, bet nav skaidrs, kā tiks izmantota iegūtā informācija (liels masīvs),
- **kopējais ekonomiskā efekta novērtējums:** Pat visdārgākajā (VID aprēķinātajā) izmaksu variantā ieguvums no valsts institūciju darba uzlabošanas ir lielāks nekā izmaksas, kas saistītas ar 1. varianta pasākumu īstenošanu, ja pasākumu īstenošanas rezultātā tiek apgūti vismaz 0.6% no līdz šim slēptajiem fizisko personu ienākumiem. Tomēr šaubīgo un grūti īstenojamo pasākumu ieviešanu vajadzētu atlikt, visus spēkus veltot vienotas informācijas sistēmas izveidei, jo bez tās vairāku pasākumu īstenošanas rezultātā iegūtā informācija paliks neizmantota.

Netiešais ieguvums no 1. varianta ieviešanas izpaužas kā ekonomiskās vides uzlabojums saistībā ar mēģinājumiem ierobežot korupciju un noteikt stingrāku finansu disciplīnu, tomēr visas darbības attiecas tikai uz salīdzinoši nelielu fizisko personu kopu, tātad, arī to radītā ietekme ir ierobežota.

Informācijas sistēmas izveidošana ir dārga, bet tās atdeve, izmantojot tikai korupcijas ierobežošanas un (ierobežoti, tikai atsevišķām personām) nodokļu iekasēšanas uzlabošanai, būs zema. Plašāka tautsaimnieciska nozīme šādi izveidotai sistēmai nav paredzama.

1. varianta īstenošana nesasniedz koncepcijas mērķi pilnībā, tāpēc būtisks fizisko personu ienākumu kontroles uzlabojums nav gaidāms. Lai 1. varianta ietekmi padarītu nozīmīgāku, to jāpapildina ar 2. vai 3. variantu. Ja tā notiek, tad daļa 1. varianta pasākumu kļūst lieki un kopējās izmaksas samazinās.

#### 4.2. Obligātas ikgadējas deklarēšanas ieviešana un integrēšana esošajā nodokļu administrēšanas sistēmā (2. variants)

Izmaksas noteiktas procedūru (ne pasākumu) griezumā 6. tabulā. Sekojošajā 10. tabulā atzīmētas izmaksas pasākumam kopā, ja tās iespējams nodalīt kā procedūru kopu.

10. tabula

##### 2. varianta pasākumu ekonomiskā ietekme un izmaksas

Pasākums	Ekonomiskais ieguvums	Papildus izmaksas ieviešanas gadā	Kārtējās izmaksas pirmajā gadā un turpmāk
<b>1. Obligātai deklarēšanai pakļauto personu loka noteikšana</b>	Visam pasākumam – visi tiešie un netiešie ieguvumi  Iegūta iespējami pilna informācija par fizisko personu ienākumiem un labklājību	Likumdošanas sagatavošana  <b>50 tūkst.Ls</b>	
1.1. noteikt, ka ikgadējais ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarēšanas pienākums attiecināms uz visiem LR rezidentiem,			1942 tūkst. fizisko personu

kuri atbilst kādam no šādiem kritērijiem:			
1.1.1. persona taksācijas gadā ir guvusi ienākumus LR vai ārvalstīs	Pilnīgāka ienākumu uzskaitē  Labākas nodokļu iekasēšanas, korupcijas novēršanas, sociālās politikas, valsts iekšējās un ārējās drošības mērķiem		1942 tūkst. fizisko personu
1.1.2. personas īpašumā vai valdījumā ir nekustamais īpašums LR un ārvalstīs, tajā skaitā nepabeigtas būves un cits nekustamais īpašums, kas nav pakļauts reģistrācijai saskaņā ar LR normatīvajiem aktiem	Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību  Labākas nodokļu iekasēšanas, korupcijas novēršanas, sociālās politikas, valsts iekšējās un ārējās drošības mērķiem		693952 nekustamo īpašumu turētāji
1.1.3. personas īpašumā ir ārvalstīs reģistrēti sauszemes, ūdens un gaisa transportlīdzekļi	Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību  Korupcijas novēršanas, sociālās politikas, valsts iekšējās un ārējās drošības mērķiem  <b>Tikai ārvalstīs reģistrēti?</b> <b>Kā saskan ar 2.1.3.</b>		Latvijā reģistrētas 676.5 tūkst. vieglās automašīnas (2004.g.QIII, VID dati), tai skaitā organizāciju  Ārvalstīs reģistrētu transportlīdzekļu īpašnieku skaits nav zināms
1.1.4. personai pieder kapitāla daļas un akcijas komercsabiedrībās (arī ārvalstīs)	Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību  Korupcijas novēršanas, sociālās politikas, valsts iekšējās un ārējās drošības mērķiem		Skaitis nav lielāks par iedzīvotāju skaitu.
1.1.5. personai pieder naudas uzkrājumi (uzkrājumi skaidrā naudā, uzkrājumi bezskaidrā	Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību un skaidras naudas esamību		Skaitis nav zināms

<p>naudā, kas tiek glabāti bankas kontā, samaksātās apdrošināšanas <b>atbildības</b> summas, ieguldījumi fondos, ieguldījumi kustamajā un nekustamajā īpašumā, kas tiek pirkti saskaņā ar līzings noteikumiem, citām personām izsniegtie aizdevumi), <b>kas pārsniedz Ls 1000</b></p>	<p>iedzīvotājiem</p> <p>Korupcijas novēršanas, sociālās un makroekonomiskās politikas, valsts iekšējās un ārējās drošības mērķiem</p> <p><b>Vai nepieciešams noteikt robežu 1000 Ls?</b></p>		
<p>1.1.6. personai pieder vērtspapīri (arī ārvalstīs)</p>	<p>Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību</p> <p>Korupcijas novēršanas, sociālās politikas, valsts iekšējās un ārējās drošības mērķiem</p>		Skaitis nav zināms
<p>1.2. noteikt, ka LR nerezidentiem, kuri atbilst vienam no augstākminētajiem kritērijiem attiecībā uz LR, ir pienākums deklarēt tikai LR gūtos ienākumus un esošos īpašumus</p>	<p>Pilnīgākai ekonomiskās situācijas novērtēšanai, korupcijas novēršanai, bet palielina darba apjomu</p> <p>Kā saskan ar starptautisko likumdošanu?</p>		Skaitis nav zināms
<p>1.3. noteikt, ka ikgadējā ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarācija nav jāsniedz tām fiziskajām personām, kuras ir iesniegušas valsts amatpersonas deklarāciju</p>	<p>Vēlams vienreizējas deklarēšanas princips – tikai vispārējās deklarācijas</p>		Ekonomija – amatpersonu deklarāciju izmaksas
<p>1.4. noteikt, ka deklarēšanas pienākumu to nepilngadīgo personu vietā, kuras atbilst kādam no augstākminētajiem kritērijiem, izpilda vecāki vai persona, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem īsteno vecāku varu, vai aizgādņi</p>			Papildus izmaksas nerada
<p><b>2. Ikgadējā ienākumu deklarācijā iekļaujamā</b></p>	<p><b>Ekonomiskais ieguvums – skat</b></p>	<p><b>Izmaksas skat. izmaksu</b></p>	<p><b>Izmaksas skat. izmaksu</b></p>

informācija	iepriekšējo punktu Vēlams formulēt pasākumu citā redakcijā!!	aprēķinā 6. tabulā	aprēķinā 6. tabulā
2.1. Noteikt, ka ikgadējā deklarācijā iekļaujamās šādas ziņas		Deklarācijas sagatavošana <b>1.5 tūkst.Ls</b>	Deklarāciju izgatavošana (iespiešana) <b>98.1 tūkst.Ls</b> Plus kopējās deklarāciju apstrādes izmaksas no saņemšanas no iedzīvotājiem līdz pārskāpumu administrēšanai, ja jāievada tikai izmaiņas pie iepriekš aizpildītām deklarācijām <b>1.44 milj. Ls</b>
2.1.1. taksācijas gada laikā gūtie ienākumi	Informācija pieejama VID		Izmaksas ietilpst 2.1.punktā minētajās izmaksās
2.1.2. personas īpašumā vai valdījumā esošais nekustamais īpašums LR un ārvalstīs, tajā skaitā nepabeigtās būves un cits nekustamais īpašums, kas nav pakļaujams reģistrācijai saskaņā ar LR normatīvajiem aktiem	Dati pieejami nekustamā īpašuma reģistros	Nodrošināt pieeju nekustamā īpašuma reģistru datiem	Izmaksas ietilpst 2.1.punktā minētajās izmaksās
2.1.3. personas īpašumā esošie reģistrēti sauszemes, ūdens un gaisa transportlīdzekļi	Dati pieejami transportlīdzekļu reģistros (CSD)	Nodrošināt pieeju transportlīdzekļu reģistru datiem	Izmaksas ietilpst 2.1.punktā minētajās izmaksās
2.1.4. personai piederošās kapitāla daļas un akcijas komercsabiedrībās (arī ārvalstīs)	Dati pieejami organizāciju reģistros (komercreģistrā, uzņēmumu reģistrā, NVO reģistrā, politisko partiju reģistrā)	Nodrošināt pieeju organizāciju reģistru datiem	Izmaksas ietilpst 2.1.punktā minētajās izmaksās

<p>2.1.5. personai piederošie naudas uzkrājumi, arī ārvalstīs (uzkrājumi skaidrā naudā, uzkrājumi bezskaidrā naudā, kas tiek glabāti bankas kontā, apdrošināšanas <b>atlīdzības</b>, ieguldījumi fondos, ieguldījumi kustamajā un nekustamajā īpašumā, kas tiek pirkti saskaņā ar līzinga noteikumiem, kā arī citām personām izsniegtie aizdevumi),</p>	<p>Dati pieejami bankās un citās saistītajās institūcijās</p> <p><b>Norāde par 1000 Ls nav vajadzīga?</b></p>	<p>Nodrošināt pieeju banku un citu saistītu datu avotu datiem (tieši vai pēc pieprasījuma)</p>	<p>Izmaksas ietilpst 2.1.punktā minētajās izmaksās</p>
<p>2.1.6. personai piederošie vērtspapīri (arī ārvalstīs)</p>	<p>Dati pieejami vērtspapīru reģistros</p>	<p>Nodrošināt pieeju vērtspapīru reģistru datiem</p>	<p>Izmaksas ietilpst 2.1.punktā minētajās izmaksās</p>
<p><b>3. Sankciju mehānisma noteikšana</b></p>			
<p>3.1. Noteikt, ka par ikgadējās deklarācijas neiesniegšanu noteiktajā termiņā aprēķināma:</p>	<p><b>3.1. nav vajadzīgs, jo vienmēr tiek paredzēts 1. variants</b></p>		
<p>3.1.1. 10. latu soda nauda par katru kavēto kalendāro dienu termiņā līdz 10 dienām</p>			
<p>3.1.2. 500 latu soda nauda termiņā no 10 līdz 30 dienām</p>			
<p>3.1.3. 1000 latu soda nauda termiņā virs 30 dienām</p>			
<p>3.2. Noteikt, ka gadījumos, kad ir noskaidrots, ka personas ienākumi neatbilst personas izdevumiem vai iegādātā īpašuma vērtība pārsniedz personas ienākumus, <b>par minētajām starpībām</b> ir maksājams iedzīvotāju ienākumu nodoklis, kā arī persona tiek saukta pie normatīvajos aktos noteiktās atbildības</p>	<p><b>Dubultsods!!</b></p>	<p>Sagatavot likuma normas</p>	<p>Pārkaļpumu administrēšana</p> <p><b>56.25 tūkst.Ls</b>, ja pārkaļpumi konstatēti 3000 deklarācijās (0.15% no kopējā deklarāciju skaita)</p>

<p><b>4. Ikgadējā ienākumu deklarēšanas pienākuma izpildes nodrošināšana:</b></p>		<p>Papildus darba vietu iekārtošana un uzturēšana</p> <p><b>4.5 milj.Ls, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā, 1.1 milj.Ls, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā</b></p>	<p>Papildus darba vietu uzturēšana</p> <p><b>791.5 tūkst.Ls, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā, 197.9 tūkst.Ls, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā</b></p>
<p>4.1. Noteikt, ka VID ir pienākums vienu reizi gadā nosūtīt pa pastu saskaņā ar tā rīcībā esošo informāciju jau aizpildītu deklarāciju ikvienai personai, kura saskaņā ar VID rīcībā esošo informāciju ir pakļauta deklarēšanas pienākumam</p>	<p>Sekmēs reģistru sakārtošanu un saskaņošanu, kas uzlabos to kvalitāti un attiecīgi informāciju izmantotāju darba kvalitāti un secinājumu pamatotību</p>		<p>Deklarāciju aizpildīšana</p> <p>Deklarāciju izsūtīšana, savākšana</p> <p><b>2299.2 tūkst. Ls</b></p> <p><b>294.3 tūkst. Ls</b></p> <p><b>229.9 tūkst. Ls</b></p>
<p>4.2. Noteikt, ka personai, kura pa pastu saņēmusi VID nosūtīto deklarāciju ir pienākums ar parakstu apstiprināt deklarācijā minētās ziņas vai papildināt tās, ja VID rīcībā nav bijusi precīza informācija par personas ienākumiem un īpašumiem</p>	<p>Iespējams, sākumā fizisko personu iesaiste nemaz nav vajadzīga – deklarācijas pieprasa tikai izlases veidā vai tiem, kuriem atklājas apšaubāmi vai pretrunīgi fakti.</p> <p>Ietaupījums – pasta izdevumi un atkārtota ievadīšana un kontrole (jo arī fiziskās personas var kļūdīties)</p>		<p>Maksā fiziskas personas</p>
<p>4.3. Noteikt, ka personai, kura atbilst kādam no 1.1. punktā minētajiem kritērijiem, bet nav saņēmusi jau aizpildītu deklarāciju pa pastu, ir pienākums saņemt VID iestādē deklarācijas veidlapu un pašrocīgi to aizpildīt</p>	<p>Vispārēja finansu disciplīnas ieaudzinašana, bet ir saistīta ar izmaksām: kontrole, atgādināšana utt.</p>		<p>Papildus izmaksas nerada</p>
<p>5. Obligātajai ikgadējai</p>	<p>Pasākuma labākai</p>		<p>Bukletu u.c.</p>

deklarēšanai pakļauto personu informēšana par izmaiņām deklarēšanas sistēmā un sankcijām, kas paredzētas par ikgadējās ienākuma un mantiskā stāvokļa deklarēšanas pienākuma neievērošanu	īstenošanai, speciāls ekonomiskais efekts nav nepieciešams		izgatavošana <b>3.7 tūkst.Ls (no 1. varianta)</b>
5.1. Izdot informatīvus materiālus (bukletu, plakātu veidā), lai LR rezidentus, kā arī nerezidentus, kuri taksācijas gadā guvuši ienākumus LR informētu par pienākumu vienu reizi gadā iesniegt ikgadējo deklarāciju	VK – nav tiesību izdot		
5.2. Izdot informatīvus materiālus (bukletu, plakātu veidā), lai LR rezidentus, kā arī nerezidentus, kuri taksācijas gadā guvuši ienākumus LR informētu par sankcijām, kas paredzētas par ikgadējās deklarēšanas pienākuma neievērošanu			
5.3. Sniegt konsultācijas deklarācijas aizpildīšanas laikā, lai maksimāli samazinātu kļūdaini aizpildīto deklarāciju skaitu	Kā īstenot?		Izmaksas iekļautas deklarāciju savākšanas izmaksās
6. Pasākumi, kas saistīti ar obligātās ikgadējās deklarēšanas integrēšanu esošajā deklarēšanas un nodokļu administrēšanas sistēmā		Lielākas (kā 1. variantā) izmaksas informācijas sistēmas izveidošanai, ir, <b>vairāk kā 709.2 tūkst.Ls</b>	Lielākas (kā 1. variantā) izmaksas informācijas sistēmas uzturēšanai, tas ir, <b>vairāk kā un 5.4 tūkst.Ls</b>  Izmaiņu saskaņošana ar citām datu bāzēm <b>23.44 tūkst. Ls</b>
6.1. Noteikt, ka VID ir pienākums pārbaudīt iesniegtajās ikgadējās			Izmaksas iekļautas deklarāciju

deklarācijās ietverto informāciju, lai noteiktu to personu loku, uz kurām ir jāuzsāk detalizēta pārbaude, kā arī noskaidrot, kuras personas nav izpildījušas deklarēšanas pienākumu			apstrādes izmaksās
---	--	--	--------------------

### Secinājums:

- 2. variantā iekļautie pasākumi ir loģiski un nodrošina pilnas informācijas iegūšanu par fizisko personu ienākumiem,
- dažos jautājumos vēlams papildināt informāciju, lai iegūtu pilnīgu ainu (piemēram, par īpašumiem ārvalstīs),

• **kopējais ekonomiskās ietekmes novērtējums:** kaut gan 2. varianta ieviešanas izmaksas ir lielas, tās ir ievērojami mazākas kā potenciālais ieguvums – salīdzinot ar visaugstākajām izmaksām (VID aprēķini) koncepcijas ieviešana atmaksājas jau tad, ja tiek apgūti 2.7% no līdz šim nezināmajiem fizisko personu ienākumiem. 2. varianta ieviešanas un īstenošanas izmaksas ir vislielākās, bet arī vislielākais tiešais, un, pats galvenais, netiešais ekonomiskais efekts, jo 2. varianta ieviešanas rezultātā tiek iegūta informācija, kas izmantojama ne tikai korupcijas novēršanas un nodokļu iekasēšanas uzlabošanas mērķim, bet arī ekonomisko, sociālo un valsts drošības politiku veidošanai un pamatošanai.

2. varianta ieviešanas veiksmē būs atkarīga no izveidotās informācijas sistēmas kvalitātes.

2. varianta ieviešanas un īstenošanas izmaksas ir visaugstākās, bet arī ieviešanas ekonomiskā efektivitāte ir visaugstākā. Koncepcijas ieviešanas mērķi ir sasniegti pilnībā.

2. varianta ieviešana ir saistīta ar darbinieku skaita palielināšanu, bet tās vairāk pozitīvas nekā negatīvas sekas, jo procesu ir iespējams decentralizēt, tādējādi palielinot nodarbinātību reģionos un iegūstot arī nodarbinātības un reģionālās attīstības izlīdzināšanas efektu, kuru finansē uz labākas nodokļu iekasēšanas rēķina.

### 4.3. Ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarēšanas integrēšana esošajā deklarēšanas sistēmā, nosakot deklarēšanas pienākumu Latvijas iedzīvotājiem ar noteiktu ienākumu līmeni (3. variants)

Izmaksas noteiktas procedūru (ne pasākumu) griezumā 7. tabulā. Sekojošajā 11. tabulā atzīmētas izmaksas pasākumam kopā, ja tās iespējams nodalīt kā procedūru kopu.

Pasākums	Ekonomiskais ieguvums	Papildus izmaksas ieviešanas gadā	Kārtējās izmaksas pirmajā gadā un turpmāk
1. Ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarēšanai	Visi tiešie un netiešie ekonomiskie	Likumdošanas sagatavošana	



<b>pakļauto personu loka noteikšana</b>	ieguvumi, bet mazākā mērā, kā 2. variantā	<b>50 tūkst.Ls</b>	
1.1. Noteikt, ka ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarēšanas pienākums attiecināms uz visiem LR rezidentiem, ja persona atbilst vismaz vienam no šādiem kritērijiem:			Deklarēšanai pakļauto personu loka noteikšana, deklarētāju atlase <b>900 Ls</b>
1.1.1. gada laikā ir gūti ienākumi LR vai ārvalstīs, kuru kopējā summa pārsniedz Ls 10000 (vai šīs summas ekvivalentu ārvalstu valūtā)	Pilnīgāka ienākumu uzskaitē  Labākas nodokļu iekasēšanas un korupcijas novēršanas mērķiem		Deklarētāju atlase  Pašlaik 11422 fiziskas personas (VID dati)
1.1.2. LR un ārvalstīs personas īpašumā vai valdījumā ir nekustamais īpašums, tajā skaitā nepabeigtas būves un cits nekustamais īpašums, kas nav pakļauts reģistrācijai saskaņā ar normatīvajiem aktiem	Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību  Labākas nodokļu iekasēšanas un korupcijas novēršanas mērķim		693952 nekustamo īpašumu turētāji
1.1.3. personas īpašumā ir ārvalstīs reģistrēti sauszemes, ūdens un gaisa transportlīdzekļi	Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību  Korupcijas novēršanas mērķim <b>Tikai ārvalstīs?</b>		Latvijā reģistrētas 676.5 tūkst. vieglās automašīnas (2004.g.QIII, VID dati), tai skaitā organizāciju  Ārvalstīs reģistrētu transportlīdzekļu īpašnieku skaits nav zināms
1.1.4. personai pieder kapitāla daļas un akcijas komercsabiedrībās, ja to summa pārsniedz Ls 10000 (arī ārvalstīs)	Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību  Korupcijas novēršanas mērķiem		Deklarētāju atlase  Skaits nav zināms

<p>1.1.5. personai ir naudas uzkrājumi (arī ārvalstīs), ja to summa pārsniedz Ls 5000 (uzkrājumi skaidrā naudā, uzkrājumi bezskaidrā naudā, kas tiek glabāti bankas kontā, samaksātās apdrošināšanas <b>atlīdzību</b> summas, ieguldījumi fondos, ieguldījumi kustamajā un nekustamajā īpašumā, kas tiek pirkti saskaņā ar līzingu noteikumiem, citām personām izsniegtie aizdevumi)</p>	<p>Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību</p> <p>Korupcijas novēršanas mērķiem</p>		<p>Deklarētāju atlase</p> <p>Skaits nav zināms</p>
<p>1.1.6. personai pieder vērtspapīri, kuru kopējā vērtība pārsniedz Ls 5000</p>	<p>Pilnīgāka informācija par iedzīvotāju labklājību</p> <p>Korupcijas novēršanas mērķiem</p>		<p>Deklarētāju atlase</p> <p>Skaits nav zināms</p>
<p>1.2. noteikt, ka LR nerezidentiem, kuri atbilst vienam no augstākminētajiem kritērijiem attiecībā uz LR, ir pienākums deklarēt tikai LR gūtos ienākumus un esošos īpašumus</p>	<p>Korupcijas novēršanas mērķim</p> <p>Palielina darba apjomu</p>		<p>Skaits nav zināms</p>
<p>1.3. noteikt, ka, ja persona nav iesniegusi ienākumu un <b>mantiskā stāvokļa</b> deklarāciju, tad uzskatāms, ka attiecīgajā taksācijas gadā personai nav bijuši iepriekšējā punktā minētajiem kritērijiem atbilstoši ienākumi, uzkrājumi un īpašumi</p>	<p><b>Vai šo nevajag arī 2. variantā, jo arī tur ir ierobežojumi (1000 Ls)</b></p>		<p>Izmaksas nerada</p>
<p>1.4. noteikt, ka deklarēšanas pienākumu to nepilngadīgo personu vietā, kuras atbilst kādam no augstākminētajiem kritērijiem, izpilda vecāki vai persona, kas saskaņā ar</p>			<p>Izmaksas nerada</p>

normatīvajiem aktiem Īsteno vecāku varu, vai aizgādņi			
2. Ikgadējā ienākumu deklarācijā (- ikgadējā deklarācija) iekļaujamā informācija	<p>Ekonomiski ieguvumu skat iepriekšējā punktā</p> <p>Vēlams pasākumu formulēt citā redakcijā?</p>	<p>Papildus darba vietu iekārtošana un uzturēšana</p> <p><b>1.6 milj.Ls</b>, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā, <b>397 tūkst.Ls</b>, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā</p>	<p>Papildus darba vietu uzturēšana</p> <p><b>280 tūkst.Ls</b>, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā, <b>70 tūkst.Ls</b>, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā</p>
2.1. Noteikt, ka ikgadējā deklarācijā iekļaujamās šādas ziņas:		<p>Deklarācijas sagatavošana (projektēšana)</p> <p><b>1.5 tūkst Ls</b></p>	<p>Deklarāciju iespiešana (izdošana)</p> <p><b>34.9 tūkst. Ls</b></p> <p>Deklarāciju iepriekšēja aizpildīšana, izsūtīšana un savākšana</p> <p><b>818 tūkst.Ls</b></p> <p><b>104.7 tūkst Ls</b></p> <p><b>81.8 tūkst Ls</b></p> <p>Plus kopējās deklarāciju apstrādes izmaksas no saņemšanas no iedzīvotājiem līdz pārkāpumu administrēšanai, ja jāievada tikai izmaiņas iepriekš aizpildītām deklarācijām, 698 tūkst deklarētāju)</p> <p><b>506.9 tūkst Ls</b></p>
2.1.1. taksācijas gada laikā gūtie ienākumi (vai šīs summas ekvivalents ārvalstu	Dati pieejami VID <b>(vai šīs summas ekvivalents ārvalstu</b>		Izmaksas ietilpst 2.1. punktā minētajās

valūtā)	<b>valūtā) – vai šo frāzi nevajag arī 1.3.2.5 un 2. variantā 2.1.1. punktā?</b>		izmaksās
2.1.2. personas īpašumā vai valdījumā esošais nekustamais īpašums LR un ārvalstīs, tajā skaitā nepabeigtās būves un cits nekustamais īpašums, kas nav pakļauts reģistrācijai saskaņā ar LR normatīvajiem aktiem	Dati pieejami nekustamā īpašuma reģistros	Nodrošināt pieeju nekustamā īpašuma reģistru datiem	Izmaksas ietilpst 2.1. punktā minētajās izmaksās
2.1.3. personas īpašumā esošie ārvalstīs reģistrēti sauszemes, ūdens un gaisa transportlīdzekļi	<b>Tikai ārvalstīs??</b> Dati pieejami transportlīdzekļu reģistros	Nodrošināt pieeju transportlīdzekļu reģistru datiem	Izmaksas ietilpst 2.1. punktā minētajās izmaksās
2.1.4. personai piederošās kapitāla daļas un akcijas komercsabiedrībās (arī ārvalstīs)	Dati pieejami organizāciju reģistros (komercreģistrā, uzņēmumu reģistrā, NVO reģistrā, politisko partiju reģistrā)	Nodrošināt pieeju vērtspapīru reģistru datiem	Izmaksas ietilpst 2.1. punktā minētajās izmaksās
2.1.5. personai piederošie naudas uzkrājumi (uzkrājumi skaidrā naudā, uzkrājumi bezskaidrā naudā, kas tiek glabāti bankas kontā, samaksātās apdrošināšanas prēmiju summas, ieguldījumi fondos, ieguldījumi kustamajā un nekustamajā īpašumā, kas tiek pirkti saskaņā ar līzinga noteikumiem, citām personām izsniegtie aizdevumi)	Informācija pieejama bankās un citās atbilstošās institūcijās	Nodrošināt pieeju banku un citu institūciju datiem	Izmaksas ietilpst 2.1. punktā minētajās izmaksās
2.1.6. personai piederošie vērtspapīri (arī ārvalstīs)	Dati pieejami vērtspapīru reģistros	Nodrošināt pieeju vērtspapīru reģistru datiem	Izmaksas ietilpst 2.1. punktā minētajās izmaksās
<b>3. Sankciju mehānisma noteikšana</b>			

3.1. Noteikt, ka par ienākumu deklarācijas neiesniegšanu noteiktajā termiņā aprēķināma	<b>3.1. nav nepieciešams, jo visos gadījumos pārņem 1. variantu</b>		
3.1.1. 10 latu soda nauda par katru kavēto kalendāra dienu termiņā līdz 10 dienām			
3.1.2. 500 latu soda nauda termiņā no 10 līdz 30 dienām			
3.1.3. 1000 latu soda nauda termiņā virs 30 dienām			
3.2. . Noteikt, ka gadījumos, kad ir noskaidrots, ka personas ienākumi neatbilst personas izdevumiem vai iegādātā īpašuma vērtība pārsniedz personas ienākumus, <b>par minētajām starpībām</b> ir maksājams iedzīvotāju ienākumu nodoklis, kā arī persona tiek saukta pie normatīvajos aktos noteiktās atbildības	<b>Dubultsods!!</b>	Likumu normu sagatavošana	Pārkāpuma administrēšana <b>20.6 tūkst.Ls</b> , ja 1.1 tūkstotīs pārkāpumu (0.15% no kopējā deklarāciju skaita)
4. Ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarēšanai pakļauto personu informēšana par izmaiņām deklarēšanas sistēmā un sankcijām, kas paredzētas par ikgadējās ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarēšanas pienākumu neievērošanu	Pasākuma īstenošanas uzlabošanai – speciāls ekonomiskais efekts nav nepieciešams		
4.1. Izdot informatīvus materiālus (bukletu, plakātu veidā), lai informētu LR rezidentus par pienākumu iesniegt ienākumu deklarāciju			Informatīvu materiālu izdošana <b>3.7 tūkst.Ls</b>
4.2. Izdot informatīvus materiālus (bukletu, plakātu veidā), lai LR rezidentus, kā arī nerezidentus informētu par sankcijām, kas paredzētas par ienākumu			

deklarācijas neiesniegšanu			
4.3. Sniegt konsultācijas deklarācijas aizpildīšanas laikā, lai maksimāli samazinātu kļūdaini aizpildīto deklarāciju skaitu	Kā to darīs?		Ietilpst kopējās kontroles izmaksās
5. Pasākumi, kas saistīti ar ikgadējās ienākumu deklarēšanas integrēšanu esošajā deklarēšanas un nodokļu administrēšanas sistēmā		Var būt lielākas izmaksas (kā 1. variantā) informācijas sistēmas izveidošanai, tas ir, <b>vairāk kā 709.2 tūkst.Ls</b>	Var būt lielākas izmaksas (kā 1. variantā) informācijas sistēmas uzturēšanai, tas ir <b>vairāk kā 5.4 tūkst.Ls</b>  Izmaiņu saskaņošana ar citām datu bāzēm <b>4.3 tūkst.Ls</b>
5.1. Noteikt, ka VID ir pienākums pārbaudīt iesniegtajās ienākumu deklarācijās ietverto informāciju, lai noteiktu to personu loku, attiecībā uz kurām ir jāuzsāk detalizēta pārbaude			Papildus izmaksas rada personu loka noteikšana: skat. katrā atsevišķā gadījumā

### Secinājumi:

3. varianta pasākumu uzskaitījums ir nepilnīgs un nedod pilnu priekšstatu par varianta īstenošanas veidu (ar vai bez iepriekšējas deklarāciju aizpildīšanas, atsevišķos punktos aptvērums, ierobežojumi utt). Variants nav patstāvīgs.

3. varianta ieviešana un uzturēšana ir lētāka, bet mazāka ir arī ieguldītā darba un līdzekļu ekonomiskā atdeve, jo varianta ieviešanas rezultātā iegūtā informācija ir derīga tikai korupcijas ierobežošanas un nodokļu iekasēšanas uzlabošanai vienā fizisko personu kopā. Turklāt nav zināms, vai un cik lielā mērā šajā kopā pieļautie pārkāpumi izskaidro starpību starp fizisko personu ienākumiem un patēriņu, tas ir, cik lielā mērā šī varianta ieviešanas rezultātā izdosies samazināt neizskaidroto ienākumu.

Varianta izmaksas ir grūti noteikt, jo nav pietiekoši precīza informācija par atsevišķām fizisko personu grupām, kam pienāktos iesniegt deklarācijas. Ir skaidrs, ka varianta ieviešana, ņemot vērā fizisko personu neizskaidroto ienākumu apmēru, atmaksājas pat ja personu skaits, kurām jāiesniedz deklarācijas, būtu lielāks kā aprēķinos paredzētais. 3. varianta ekonomiskā efektivitāte ir zemāka kā 2. variantā, jo netiešais ekonomiskais efekts ir apšaubāms.

Koncepcijas ieviešanas mērķi tiek īstenoti tikai daļēji.

## Kopsavilkums

Fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošana dod tiešu un netiešu ekonomisku guvumu un **ir lietderīga**. Ņemot vērā potenciālo ieguvumu no koncepcijas ieviešanas var secināt, **ka tās ieviešana ilgtermiņā nerada izmaksas pret valsts budžetu, bet gan ieguvumu, ja vien tās ieviešana nav dārgāka par potenciālo ieguvumu. Nevienā no izmaksu aprēķiniem, koncepcijas ieviešanas un uzturēšanas izmaksas nav lielākas par 20 miljoniem latu, tātad tās ir vismaz trīsdesmit reizes mazākas par potenciālo ieguvumu no koncepcijas ieviešanas.**

Tiešais ekonomiskais efekts izpaužas kā labāka algas nodokļu iekasēšana, kā rezultātā palielinātos valsts un pašvaldību budžetu līdzekļi sociāliem mērķiem, un, iespējams bet mazākā mērā, arī citu nodokļu kontrole. Potenciālais nodokļu palielinājums labākas iedzīvotāju ienākumu nodokļa iekasēšanas rezultātā ir vairāki simti miljonu latu gadā (vairāk kā 300 miljoni latu gadā, ja pieņem, ka lielākā daļa fizisko personu ienākumu ir ienākumi no algota darba) un vēl vairāk neiekasētā sociālā nodokļa veidā (vairāk kā 320 miljoni latu).

Netiešais ekonomiskais efekts izpaužas kā ekonomiskās vides uzlabojums, korupcijas ierobežošana, tīrāka uzņēmējdarbība godīgas konkurences apstākļos, precīzāka informācija valsts sociālo politikas veidošanai, makroekonomiskās (monētārās) situācijas novērošanai, valsts iekšējās un ārējās drošības kontrolei un noziedzības samazināšanai.

Tā kā koncepcijas ieviešanai un izpildei nepieciešams palielināt darbinieku skaitu, tās izpildes procedūras ir iespējams decentralizēt (izvietot ārpus Rīgas), un koncepcija sevi atmaksā (potenciālais ieguvums ir lielāks nekā potenciālās izmaksas), **bez lieku resursu patēriņa** tiek iegūts nodarbinātības un reģionālās attīstības izlīdzināšanas efekts.

Koncepcijas 2. variantā paredzētā pieeja nodrošina iespējami pilnas informācijas iegūšanu par katras personas ieņēmumiem un izdevumiem, kas ir sevišķi noderīga iedzīvotāju labklājības un notiekošo sociālo procesu novērtēšanai sociālās politikas vajadzībām. Līdz šim zināmie makroekonomiskie un nozaru rādītāji šādu informāciju nedod.

Koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” un ar to saistītā fizisko personu ienākumu deklarēšanas ieviešana jāuzskata par atsevišķu un patstāvīgu valsts vadības uzlabošanas pasākumu (nevis tikai esošās situācijas uzlabojums) un to jāīsteno kā tādu.

Fizisko personu ienākumu gūšanas deklarēšanas pienākums jānostiprina likumdošanā ar speciālu likumu, kas nosaka visus ar ienākumu deklarēšanu un tālākām darbībām ar deklarācijām saistītos jautājumus.

Fizisko personu ienākumu-izdevumu kontroles sistēmu, kam jābūt koncepcijas “Par fizisko personu ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu” pamatā, ir jāveido kā sociāli ekonomiskās programmas eLatvija apakšprogrammas e-Pārvalde sastāvdaļa un jāfinansē no šīs programmas ieviešanai pieejamā finansējuma (ieskaitot ES finansējumu un jo īpaši to), paredzot sistēmas uzturēšanai īpašu finansējumu un personālu, nevis atlicinot līdzekļus esošo finansējumu un darba resursu robežās.

Lai nodrošinātu jaunizveidojamās sistēmas daudzfunkcionālu izmantošanu un ņemot vērā, ka, no vienas puses, mūsdienu datu apstrādes iespējas ir gandrīz neierobežotas, un, no otras puses, lielas sistēmas ir vieglāk izveidot to pilnīgākā variantā nekā papildināt jau izveidotas sistēmas, ar sistēmas palīdzību jāiegūst iespējami aptveroša un

vispusīga informācija par fizisko personu ieņēmumiem. Tas nozīmē, ka atbalstāms ir **otrais piedāvātais koncepcijas variants, kas pēc būtības ir pirmā un otrā varianta apvienojums.**

Tā kā apstrādājamo deklarāciju apjoms ir liels, to ātrai apstrādei ir nepieciešams liels daudzums papildus darbinieku, daļa no tiem tiek nodarbināti īslaicīgi (3 mēnešus, deklarāciju apstrādes laikā, jo lielākās darba izmaksas ir deklarāciju apstrādei). Tāpēc ieteicams pagarināt deklarāciju apstrādes laiku līdz 12 mēnešiem.

Otrajam variantam atbilstošās izmaksas ir:

- pirmajā gadā, ieskaitot ieviešanas izmaksas – **9.9 miljoni latu**, ieskaitot valsts institūciju darba uzlabošanu, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā vai **6.5 miljoni latu**, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā,
- ikgadējās izmaksas – **5.4 miljoni latu**, ieskaitot valsts institūciju darba uzlabošanu, ja deklarācijas apstrādā 3 mēnešu laikā vai **4.8 miljoni latu**, ja deklarācijas apstrādā 12 mēnešu laikā.

Sistēmas ieviešanai jācenšas iegūt ES finansējumu.

Otrā variantā ieviešana un ekspluatācija ir visdārgākā, bet izmaksas ir nesalīdzināmi mazākas kā ieguvums. Pat nerēķinot papildus efektu, tās līdzinās apmēram 3% no potenciāli pieejamā nodokļu apjoma, kas līdz šim netiek iekasēts, jo tā bāze pastāv, bet nav zināma VID.

Variāntu sadārdzina darba izmaksas, bet procesu var decentralizēt, nodarbinot cilvēkus reģionos, tādējādi iegūstot nodarbinātības un reģionālās attīstības izlīdzināšanas efektu (arī ietaupījums uz bezdarbnieku pabalstu un sociālās palīdzības rēķina). Potenciāli iegūstamais nodokļu apjoms ir vairāk kā pietiekošs šāda pasākuma finansēšanai.

Trešā variantā ieviešana var izrādīties neefektīva, jo iegūtā informācija nebūs pilnīga, tā atrisinās koncepcijas ievadā nosauktās problēmas tikai daļēji, savukārt sistēmas pārkārtošana un papildināšana pēc ieviešanas radīs papildus izmaksas.

Jebkurā gadījumā, ja 1. variants tiek papildināts ar 2. vai 3. variantu, daļa no 1. variantā paredzētajiem pasākumiem kļūst lieki un kopējās izmaksas samazinās.

Atsevišķu pasākumu, kā tie formulēti koncepcijas tekstā, izmaksas un ekonomisko ieguvumu nav iespējams nodalīt, tāpēc pasākumu novērtējums ir formāls. Pēc būtības, atsevišķu pasākumu uzdevums ir nodrošināt pēc iespējas pilnīgu un vispusīgu fizisko personu ienākumu kontroli. Pasākumi viens otru papildina un, atsevišķi īstenoti, nav svarīgi.

Koncepcijas ieviešanas svarīgākie pasākumi ir vienotas informācijas sistēmas izveidošana un uzturēšana un valsts institūciju darba uzlabošana (1. variantā daļēja ieviešana ir nepieciešama), kā arī deklarējamo ienākumu un mantiskā stāvokļa rādītāju papildināšana ar tādiem, kuri ir pietiekoši informatīvi, veido kopainu, ir ticami, apstrādājami un izmantojami.

Lai novērstu neprecizitātes, kas saistītas ar informācijas nobīdi laikā, VID jāizmanto esošās reģistrācijas sistēmas visos gadījumos, kad šādas sistēmas pastāv. Jānosaka VID brīva pieeja arī tām reģistrācijas sistēmām, kuras ir komercializētas.

Lai novērstu iespēju uzrādīt it kā iepriekšējos gados iegūtus lielus skaidras vai bezskaidras naudas uzkrājumus un mantiskas vērtības, deklarēšanas (vai novērošanas) procesam ir jābūt nepārtrauktam un stabilam, jāuzkrāj salīdzināma informācija.



Fizisko personu ienākumu kontroles informācijas sistēmām jābūt pietiekoši jaudīgām, lai nodrošinātu pilnas informācijas uzkrāšanu un salīdzināmību par katru nodokļu maksātāju ilgākā laika periodā.

Sistēmai ir jānodrošina **vienreizējas deklarēšanas princips**:

- ja sistēma tiek ieviesta, tad jāpārdomā, vai ir nepieciešamas speciālas valsts amatpersonu deklarācijas (valsts amatpersonu deklarāciju atcelšana dod ietaupījumu,
- fiziskas personas sniedz informāciju tikai vienā valsts institūcijā, un ienākumu kontroles vajadzībām tā tiek elektroniski apkopota no dažādiem avotiem (ietaupījums saistībā ar informācijas ievadīšanu).

Sistēmai ir jānodrošina **multifunkcionāla izmantošana**, tāpēc jāpārdomā, vai ir jābūt pamatdeklarācijai (tikai par ieņēmumiem, kas saistīti ar darbu un ) un papilddeklarācijai (par darījumiem un īpašuma stāvokli). Sekojot deklarēšanas procedūras ieviešanas mērķim un centieniem iegūt iespējami pilnīgu un aptverošu informāciju, ieteicams deklarācijas apvienot vienā deklarācijā ar vairākām sadaļām, atbilstoši statistikā pastāvošajam dalījuma, piemēram:

- ienākumi no algota darba,
- ienākumi no saimnieciskās darbības, tai skaitā:
- ienākumi no uzņēmējdarbības (ieskaitot ienākumus no lauksaimniecībā),
- ienākumi no darījumiem vērtspapīru tirgū un darījumiem ar īpašumu,
- ienākumi no nekustamā īpašuma izmantošanas,
- ienākumi no sociālās sistēmas (pensijas, pabalsti),
- stipendijas
- citi ienākumi (dāvanas),
- īpašuma stāvoklis.

Jāpanāk **informācijas drošums**:

- pret informācijas noplūdi un pieejamību kriminālām struktūrām,
- pret izkropļojumiem (tehnisku iemeslu dēļ vai tīšu izkropļošanu),
- pret izzušanu (tehnisku iemeslu dēļ vai tīšu nozaudēšanu).

## **Pielikums**

### **Izlases informācija par fizisko personu izdevumiem Latvijā**

Avots: Latvijas statistikas gadagrāmatas